

บทที่ 3

คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมในระบบกฎหมายไทย

ในบทที่ 3 จะเป็นการกล่าวถึงคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม ในส่วนของความเป็นมาของการจัดตั้งคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม การจัดตั้งองค์กรของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม กระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม และเขตอำนาจศาลกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม ดังนี้

3.1 ความเป็นมาของการจัดตั้งคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม

หลักการสำคัญของการจัดระเบียบข้าราชการพลเรือนตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบคุณธรรม (Merit System) หลักการสำคัญของการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือน กล่าวคือ เป็นการบริหารงานบุคคลเพื่อตอบสนองความต้องการบุคลากรของหน่วยงาน โดยการสร้างสิ่งจูงใจและตอบสนองความต้องการของหน่วยงานเพื่อให้หน่วยงานได้ประโยชน์สูงสุด และข้าราชการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรัฐเพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 บัญญัติให้ การจัดระเบียบข้าราชการพลเรือนสามัญตามพระราชบัญญัตินี้ให้คำนึงถึงระบบคุณธรรมดังต่อไปนี้

(1) การรับบุคคลเพื่อบรรจุเข้ารับราชการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ต้องคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ความเสมอภาค ความเป็นธรรม และประโยชน์ของทางราชการ

(2) การบริหารทรัพยากรบุคคล ต้องคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพขององค์กร และลักษณะของงาน โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม

(3) การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง และการให้ประโยชน์อื่นแก่ข้าราชการต้องเป็นไปอย่างเป็นธรรมโดยพิจารณาจากผลงาน ศักยภาพ และความประพฤติ และจะนำความคิดเห็นทางการเมืองหรือสังกัดพรรคการเมืองมาประกอบการพิจารณามีได้

(4) การดำเนินการทางวินัยต้องเป็นไปด้วยความยุติธรรมและโดยปราศจากอคติ

(5) การบริหารทรัพยากรบุคคลต้องมีความเป็นกลางทางการเมือง

เพื่อให้การบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนเกิดผลได้อย่างเต็มที่ จึงได้มีการปรับปรุงโครงสร้างอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) โดยโครงสร้างเดิม

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 กำหนดให้ ก.พ. เป็นองค์กรกลางในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือน มีอำนาจ (โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี) ในการวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล อำนาจที่เกี่ยวกับการจัดโครงสร้างของส่วนราชการ อำนาจในการจัดการงานบริหารด้านบุคคล และมีอำนาจในการพิทักษ์ระบบคุณธรรม โดยเฉพาะการวินิจฉัยข้อพิพาทอันเกิดจากการบริหารงานบุคคลเพื่อให้สอดคล้องกับหลักคุณธรรม อันเป็นหลักการสำคัญของการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือน โครงสร้างอำนาจหน้าที่ดังกล่าวนอกจากจะเป็นการเข้าซ้อนกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) แล้ว การใช้อำนาจในการพิทักษ์ระบบคุณธรรมยังประสบกับปัญหาหลายประการ เช่น การที่ ก.พ. ไม่มีอำนาจในการสั่งการเอง กระบวนการดำเนินการทางวินัยล่าช้า มาตรฐานในการมีคำสั่งลงโทษทางวินัยที่แตกต่างกันระหว่างองค์กรบริหารงานบุคคลแต่ละส่วนราชการ เป็นต้น พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 จึงได้ปรับปรุงบทบาทอำนาจหน้าที่ของ ก.พ. ใหม่ โดยกำหนดให้ ก.พ. มีอำนาจเฉพาะการจัดการงานบริหารงานบุคคลของฝ่ายบริหาร โดยตัดอำนาจการจัดโครงสร้างของส่วนราชการออก เพื่อให้เข้าซ้อนกับอำนาจของ ก.พ.ร. และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมขึ้น โดยมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัย พิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ และพิทักษ์ระบบคุณธรรมของข้าราชการพลเรือน

3.2 การจัดองค์กรของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม

หลักประกันความเป็นมืออาชีพ และหลักความเป็นกลางและความเป็นอิสระในการใช้ดุลพินิจนั้นเป็นปรัชญาสำคัญของการทำหน้าที่ของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม (ก.พ.ค.)¹ หลักการดังกล่าวส่งผลต่อรูปแบบ โครงสร้าง และการจัดองค์กรของ ก.พ.ค. เป็นอย่างมาก หลักการประกันความเป็นมืออาชีพ เป็นหลักการที่เรียกร้องให้ ก.พ.ค. นั้น เป็นองค์กรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเนื้อหาในอำนาจหน้าที่ของ ก.พ.ค. ส่วนหลักความเป็นอิสระของการใช้ดุลพินิจนั้น เป็นหลักการซึ่งเรียกร้องให้การทำหน้าที่ของ ก.พ.ค. มีความเป็นอิสระ ปราศจากการสั่งการ หรือควบคุม หรือแทรกแซงจากอำนาจของฝ่ายบริหาร รูปแบบการจัดองค์กรของ ก.พ.ค. จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้หลักการดังกล่าวเกิดผลขึ้นได้ บทบัญญัติในมาตรา 24

¹ สำนักพิทักษ์ระบบคุณธรรม สำนักงาน ก.พ. (2552) ก.พ.ค. ขอดตอบ คำถามเกี่ยวกับคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม คำถามเกี่ยวกับอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ คำถามเกี่ยวกับเรื่องร้องทุกข์และการพิจารณา วินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์, สำนักพิทักษ์ระบบคุณธรรม สำนักงาน ก.พ., การประชุมสัมมนา เรื่อง พิทักษ์ระบบคุณธรรมของข้าราชการพลเรือน, 3 กันยายน 2553, ห้องประชุม โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพมหานคร, หน้า 6-8.

แห่งพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 จึงได้กำหนดให้มี ก.พ.ค. ซึ่งเป็นองค์การที่อยู่
ในรูปของ “คณะกรรมการ” ซึ่งประกอบไปด้วยกรรมการจำนวน 7 คน เป็นคณะกรรมการที่ทำงาน
เต็มเวลา โดยมีเลขานุการ ก.พ. เป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งในพระราชบัญญัติเดียวกันได้มี
หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการได้มาซึ่งกรรมการ องค์ประกอบ การดำรงตำแหน่ง และการพ้น
จากตำแหน่งของกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมด้วย

3.2.1 การได้มาซึ่งกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม

กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการ ก.พ.ค. ทั้ง 7 คนนั้น กฎหมายกำหนดให้ใช้วิธีการสรรหา
โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งทำหน้าที่เป็น “คณะกรรมการคัดเลือกกรรมการ
ก.พ.ค.” เมื่อคณะกรรมการคัดเลือก ได้ทำการคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะ
ต้องห้ามตามที่กล่าวแล้ว ผู้ที่ได้รับคัดเลือกทั้งเจ็ดคนต้องประชุมและคัดเลือกกันเองหนึ่งคน
เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการ ก.พ.ค. แล้วให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูล
เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นขั้นตอนสุดท้าย² โดยคณะกรรมการคัดเลือกกรรมการ
ก.พ.ค. ดังกล่าวให้ดำเนินการคัดเลือกบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติ³ และไม่มีลักษณะต้องห้าม⁴ ตามที่

² มาตรา 26 ให้มีคณะกรรมการคัดเลือกกรรมการ ก.พ.ค. ประกอบด้วยประธานศาลปกครองสูงสุด เป็นประธาน
รองประธานศาลฎีกาที่ได้รับมอบหมายจากประธานศาลฎีกาหนึ่งคน กรรมการ ก.พ. ผู้ทรงคุณวุฒิหนึ่งคน ซึ่ง
ได้รับเลือกโดย ก.พ. และให้เลขานุการ ก.พ. เป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการคัดเลือกมีหน้าที่คัดเลือกบุคคลผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 25 จำนวนเจ็ดคน

ให้ผู้ได้รับคัดเลือกตามวรรคสองประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานกรรมการ ก.พ.ค. และ
ให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกกรรมการ ก.พ.ค. ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการคัดเลือกกำหนด

³ มาตรา 25 ผู้จะได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการ ก.พ.ค. ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทย
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปี
- (3) มีคุณสมบัติอื่นอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(ก) เป็น หรือเคยเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
คณะกรรมการข้าราชการครู คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการข้าราชการ
พลเรือนในมหาวิทยาลัย คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา หรือคณะกรรมการข้าราชการ
ตำรวจ

(ข) เป็นหรือเคยเป็นกรรมการกฤษฎีกา

(ค) รับราชการหรือเคยราชการในตำแหน่งที่ไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์หรือเทียบเท่า
หรือตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองชั้นต้น

กฎหมายกำหนด ซึ่งปัจจุบัน ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ
 อย่างเป็นทางการหรือดำรงตำแหน่งหรือประกอบกรใดๆ หรือเป็นกรรมการในหน่วยงานของรัฐหรือ
 เอกชนอันขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม พ.ศ. 2551 กำหนดให้การ
 ประกอบอาชีพดังต่อไปนี้เป็นการประกอบอาชีพที่เป็นการขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการ
 ก.พ.ค. ได้แก่

(ก) เป็นทนายความ

(ข) เป็นที่ปรึกษากฎหมายในเรื่องเกี่ยวกับวินัย การอุทธรณ์ การร้องทุกข์ จรรยาข้าราชการ
 หรือการดำเนินการเกี่ยวกับข้อพิพาทในเรื่องดังกล่าว

(ค) เป็นตุลาการหรือผู้พิพากษาสมทบ

(ง) เป็นที่ปรึกษาของพรรคการเมือง

(จ) รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐ ที่มีลักษณะเป็นสัญญา
 สัมปทาน สัญญาที่ให้จัดทำบริการสาธารณะหรือจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภค หรือแสวงประโยชน์
 จากทรัพยากรธรรมชาติ

(ฉ) เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาในหน่วยงานของรัฐ เว้นแต่เป็นกรรมการกฤษฎีกาหรือ
 ได้รับอนุมัติจาก ก.พ.ค.

(ง) รับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอัยการพิเศษประจำเขตหรือเทียบเท่า

(จ) รับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งประเภทบริหารระดับสูงหรือเทียบเท่าตามที่
 ก.พ. กำหนด

(ฉ) เป็น หรือเคยเป็นผู้สอนวิชาในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์
 เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือวิชาที่เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินในสถาบันอุดมศึกษา และดำรงตำแหน่ง
 หรือเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองศาสตราจารย์ แต่ในกรณีที่ดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ต้องดำรงตำแหน่ง
 หรือเคยดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

⁴ มาตรา 27 กรรมการ ก.พ.ค. ต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(1) เป็นข้าราชการ

(2) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลใด

(3) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรค
 การเมือง สมาชิกพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง

(4) เป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจ

(5) เป็นกรรมการในองค์กรกลางบริหารงานบุคคลในหน่วยงานของรัฐ

(6) ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพอย่างอื่นหรือดำรงตำแหน่งหรือประกอบกรใดๆ หรือเป็นกรรมการ
 ในหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน อันขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(ข) เป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ซึ่งได้รับแต่งตั้งหรือเลือกตั้งตามกฎหมายมีอำนาจหน้าที่เฉพาะและปฏิบัติงานประจำอยู่ในสังกัดหน่วยงานของรัฐ โดยได้รับค่าตอบแทนหรือค่าจ้างเป็นรายเดือน เว้นแต่เป็นผู้สอนหรือผู้บรรยายพิเศษในสถาบันอุดมศึกษาหรือผู้ทำการวิจัย

(ข) เป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือที่ปรึกษา หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดในห้างหุ้นส่วนบริษัท

3.2.2 การดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม

การดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ ก.พ.ค. นั้น แสดงให้เห็นถึงหลักการของความเป็นอิสระในการทำหน้าที่ของ ก.พ.ค. กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้ ก.พ.ค. นั้นดำรงตำแหน่งวาระเดียวเป็นเวลา 6 ปี นับแต่วันที่พระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง⁵ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ ก.พ.ค. เป็นการพ้นจากตำแหน่งตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายเท่านั้น⁶

3.3 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม

ก.พ.ค. จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะรองรับการนำมาตรฐานการพิทักษ์ระบบคุณธรรมมาใช้ในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือน และมีส่วนร่วมในการเสนอแนะวางนโยบายการบริหารงานบุคคลให้สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว มาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 จึงกำหนดให้ ก.พ.ค. มีอำนาจดังต่อไปนี้ คือ

⁵ มาตรา 29 กรรมการ ก.พ.ค. มีวาระการดำรงตำแหน่งหกปีนับแต่วันที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ให้กรรมการ ก.พ.ค. ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งกรรมการ ก.พ.ค. ใหม่

⁶ มาตรา 30 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการ ก.พ.ค. พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) มีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์

(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 25 หรือมาตรา 27

(5) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

(6) ไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มเวลาอย่างสม่ำเสมอตามระเบียบของ ก.พ.ค.

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่งหรือกรณีที่กรรมการ ก.พ.ค. พ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้คณะกรรมการคัดเลือกดำเนินการคัดเลือกกรรมการ ก.พ.ค. แทนกรรมการ ก.พ.ค. ซึ่งพ้นจากตำแหน่งโดยเร็ว

(1) เสนอแนะต่อ ก.พ. หรือองค์กรกลางบริหารงานบุคคลอื่น เพื่อให้ ก.พ. หรือองค์กรกลางบริหารงานบุคคลอื่น ดำเนินการจัดให้มีหรือปรับปรุงนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการพิทักษ์ระบบคุณธรรม

(2) พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ตามมาตรา 114

(3) พิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ตามมาตรา 123

(4) พิจารณาเรื่องการคุ้มครองระบบคุณธรรมตามมาตรา 126

(5) ออกกฎ ก.พ.ค. ระเบียบ หลักเกณฑ์ และวิธีการเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 และ

(6) แต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่ ก.พ.ค. กำหนด เพื่อเป็นกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือเป็นกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์

อำนาจหน้าที่อันเกี่ยวกับการพิทักษ์ระบบคุณธรรมของ ก.พ.ค. นั้น หากแบ่งตามลักษณะการใช้อำนาจแล้ว อาจแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะ ได้แก่ การใช้อำนาจในการให้คำแนะนำเพื่อดำเนินการปรับปรุงนโยบาย กฎ ระเบียบ ให้สอดคล้องกับระบบคุณธรรม และการใช้อำนาจในลักษณะที่เป็นการวินิจฉัยข้อพิพาท ได้แก่ อำนาจในการวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยหรือคำสั่งให้ออกจากราชการด้วยเหตุบางกรณี และอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์อันเกิดจากการกระทำของผู้บังคับบัญชาบางตำแหน่ง

3.3.1 อำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์ตามกฎหมาย

งานบริหารบุคคลภาครัฐ ประกอบไปด้วยกระบวนการที่สำคัญ คือ การวางแผนกำลังคน การกำหนดตำแหน่ง การกำหนดค่าตอบแทน การสรรหาและคัดเลือก การพัฒนาบุคลากร การประเมินผลปฏิบัติงาน การเลื่อนตำแหน่ง การโอน หรือย้าย วินัย การพ้นจากราชการ และบำเหน็จบำนาญ อำนาจของ ก.พ.ค. ตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวเป็นการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยหรือคำสั่งให้ข้าราชการพลเรือนออกจากราชการด้วยเหตุบางประการ ซึ่งกระบวนการวิธีพิจารณาของ ก.พ.ค. นั้น ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการในส่วนของวินัยข้าราชการพลเรือน และการพ้นจากตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนนั่นเอง

เพื่อเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจของ ก.พ.ค. ในการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งตามมาตรา 114 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 เห็นควรต้องกล่าวสาระสำคัญของกระบวนการทางวินัยและการพ้นจากตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนโดยสังเขปด้วย

“วินัย” หมายถึง ปทัสถานแห่งความประพฤติซึ่งกำหนดไว้เป็นข้อปฏิบัติหรือแบบแผนสำหรับคนในหน่วยงาน ในหมู่เหล่า หรือในวงการแต่ละแห่ง โดยจะเรียกข้อปฏิบัติหรือแบบแผนที่

กำหนดไว้หรือที่มุ่งหวังสำหรับคนในวงการณ์ว่า “วินัย”⁷ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หลักของทางราชการ คือ เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของราชการ เพื่อความเจริญและความมั่นคงของชาติ และเพื่อความผาสุกของประชาชน อีกทั้งยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อธำรงศักดิ์ศรีของข้าราชการด้วย การฝ่าฝืนบรรทัดฐานแห่งความประพฤติดังกล่าวเป็นผลให้ต้องมีการดำเนินการทางวินัยกับผู้ฝ่าฝืนนั้น ซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับวินัยและการรักษาวินัยสำหรับข้าราชการพลเรือน⁸ และการดำเนินการทางวินัยสำหรับข้าราชการพลเรือนที่ฝ่าฝืนไว้⁹ การดำเนินการทางวินัยประกอบไปด้วย 4 ส่วนสำคัญได้แก่ การสอบสวน การพิจารณาสั่งลงโทษ การตรวจสอบคำสั่งลงโทษ และการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ โทษทางวินัยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดโทษไว้ 5 สถาน ได้แก่ ภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน ลดเงินเดือน ปลดออก ไล่ออก¹⁰

การบริหารงานบุคคลอีกกระบวนการหนึ่งที่จะกล่าวถึงนั้นคือ การออกจากราชการหรือการพ้นจากราชการของข้าราชการพลเรือน พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ได้กำหนดเหตุและเงื่อนไขของการออกจากราชการของข้าราชการไว้ในมาตรา 107¹¹ แห่งพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

⁷ ประวิณ ฒ นคร. (2543). หน่วยที่ 10 วินัยและคุณธรรมของข้าราชการ. *เอกสารสอนชุดวิชาการบริหารงานบุคคลภาครัฐ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. หน้า 680-681.

⁸ หมวด 6 วินัยและการรักษาวินัย แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

⁹ หมวด 7 การดำเนินการทางวินัย แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

¹⁰ มาตรา 88 ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำความผิดวินัย จะต้องได้รับโทษทางวินัย เว้นแต่มีเหตุอันควรงดโทษตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๘ การดำเนินการทางวินัย

โทษทางวินัยมี 5 สถาน ดังนี้

- (1) ภาคทัณฑ์
- (2) ตัดเงินเดือน
- (3) ลดเงินเดือน
- (4) ปลดออก
- (5) ไล่ออก

¹¹ มาตรา 107 ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) พ้นจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
- (3) ลาออกจากราชการและได้รับอนุญาตให้ลาออกหรือการลาออกมีผลตามมาตรา 109
- (4) ถูกสั่งให้ออกตามมาตรา 59 มาตรา 67 มาตรา 101 มาตรา 110 หรือ มาตรา 111 หรือ
- (5) ถูกสั่งลงโทษปลดออก หรือไล่ออก

กระบวนการดำเนินการทางวินัยและการมีคำสั่งให้ข้าราชการพลเรือนออกจากราชการนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ได้กำหนดให้มีกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจดังกล่าวเรียกว่า “การอุทธรณ์” โดยมี ก.พ.ค. เป็นองค์กรที่มีอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์ดังกล่าว

คำสั่งที่จะกล่าวต่อไปนี้ มาตรา 114 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้ได้รับคำสั่งอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ภายใน 30 วันนับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำสั่งนั้น ได้แก่

- (1) คำสั่งลงโทษทางวินัย ทั้งกรณีวินัยไม่ร้ายแรง และวินัยร้ายแรง
 - (2) คำสั่งให้ออกจากราชการเนื่องจากข้าราชการพลเรือนผู้นั้นเจ็บป่วยไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสม่ำเสมอ
 - (3) คำสั่งให้ออกจากราชการ เนื่องจากข้าราชการพลเรือนผู้นั้นขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามของการเป็นข้าราชการพลเรือน ได้แก่ ไม่มีสัญชาติไทย ไม่เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นผู้อยู่ในระหว่างถูกสั่งพักราชการหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน หรือเคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเพราะกระทำความผิดทางอาญา เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
 - (4) คำสั่งให้ออกจากราชการ เนื่องจากข้าราชการพลเรือนผู้นั้นไม่สามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในระดับอันเป็นที่พอใจของทางราชการ
 - (5) คำสั่งให้ออกจากราชการ เนื่องจากข้าราชการพลเรือนผู้นั้นหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการบกพร่องในหน้าที่ราชการ หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ราชการ ถ้าให้ผู้นั้นรับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการ
 - (6) คำสั่งให้ออกจากราชการ เนื่องจากข้าราชการพลเรือนผู้นั้นมีกรณีถูกสอบสวนว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง และผลการสอบสวนไม่ได้ความแน่ชัดพอที่จะฟังลงโทษ แต่มีมลทินหรือมีหมองในกรณีที่ถูกสอบสวน ถ้าให้รับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการ หรือ
 - (7) คำสั่งให้ออกจากราชการ เนื่องจากข้าราชการพลเรือนผู้นั้นได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษหรือต้องรับโทษจำคุกโดยคำสั่งของศาลซึ่งยังไม่ถึงกับจะต้องถูกลงโทษปลดออกหรือไล่ออก
- คำสั่งดังกล่าวนี้ ผู้ได้รับคำสั่งหากประสงค์จะอุทธรณ์คำสั่ง กฎหมายกำหนดให้ยื่นอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ทราบหรือถือว่าทราบคำสั่งเพื่อให้ ก.พ.ค. เป็นผู้พิจารณาอุทธรณ์ตามกระบวนการวิธีพิจารณา ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

3.3.2 อำนาจในการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ของข้าราชการพลเรือนตามกฎหมาย

“การร้องทุกข์” หมายถึงเป็นวิธีการร้องเรียนอย่างหนึ่งของข้าราชการพลเรือนในระบบการบริหารงานบุคคล โดยหลักกระบวนการร้องทุกข์นั้นมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

(1) เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา โดยเปิดโอกาสให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาสามารถให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาสามารถขอให้ผู้บังคับบัญชาทบทวนแก้ไขหรือชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติของตนที่เป็นเหตุให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชารู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือเกิดความคับข้องใจ อันจะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งในองค์กรได้

(2) เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาได้รับทราบความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือมีความคับข้องของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอันเกิดจากการปฏิบัติของตนและมีโอกาสชี้แจงทำความเข้าใจหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขเกี่ยวกับการปฏิบัติของตนได้อย่างเหมาะสม

(3) เพื่อให้ข้าราชการมีทางระบายอารมณ์ และไม่ไปแสดงออกในทางที่ไม่ถูกไม่ควร

(4) เพื่อให้มีกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาให้เป็นไปโดยถูกต้อง เป็นธรรม และเหมาะสม และ

(5) เพื่อเสริมให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้บังคับบัญชา ซึ่งจะเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติราชการในระยะยาว

มาตรา 122 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดสิทธิเกี่ยวกับการร้องทุกข์ โดยได้กำหนดให้ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดที่มีความคับข้องใจอันเกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติต่อตนของผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นกรณีที่ไม่ใช่เรื่องที่อยู่ชั้นอุทธรณ์ได้ ข้าราชการพลเรือนผู้นั้นมีสิทธิร้องทุกข์ได้ โดยกฎหมายได้กำหนดผู้มีอำนาจในการพิจารณาเรื่องทุกข์ไว้ กล่าวคือ การร้องทุกข์อันเกิดจากการกระทำของผู้บังคับบัญชาของข้าราชการพลเรือนผู้ใด ให้มีการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปตามลำดับ แต่ถ้าต้นเหตุแห่งการร้องทุกข์เกิดจากหัวหน้าส่วนราชการระดับกรมที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือรับผิดชอบการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี หรือปลัดกระทรวง รัฐมนตรีเจ้าสังกัด หรือนายกรัฐมนตรี กฎหมายให้ร้องทุกข์ต่อ ก.พ.ค.¹² หรืออาจจะกล่าวให้ชัดเจนเกี่ยวกับอำนาจของ ก.พ.ค. ในการ

¹² มาตรา 123 การร้องทุกข์ที่เหตุเกิดจากผู้บังคับบัญชาให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไป ตามลำดับ

การร้องทุกข์ที่เหตุเกิดจากหัวหน้าส่วนราชการระดับกรมที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือรับผิดชอบการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีหรือต่อรัฐมนตรี ปลัดกระทรวง รัฐมนตรีเจ้าสังกัด หรือนายกรัฐมนตรี ให้ร้องทุกข์ต่อ ก.พ.ค.

พิจารณาเรื่องร้องทุกข์ดังกล่าวคือ ก.พ.ค. มีอำนาจในการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์อันมีสาเหตุมาจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติต่อข้าราชการพลเรือนของหัวหน้าส่วนราชการระดับกรมซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาหรือขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี หรือปลัดกระทรวง หรือรัฐมนตรีเจ้าสังกัด หรือนายกรัฐมนตรีเท่านั้น โดยเงื่อนไขเกี่ยวกับการร้องทุกข์ในเรื่องอื่นๆ จะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

3.3.3 อำนาจในการพิจารณาคุณลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับระบบคุณธรรม

อำนาจ ก.พ.ค. ในลักษณะนี้เป็นอำนาจในการตรวจสอบว่า กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใดที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 และมีความมุ่งหมายให้ใช้บังคับเป็นการทั่วไป มีความสอดคล้องกับหลักการของระบบคุณธรรมที่กำหนดไว้ในมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกันหรือไม่ หาก ก.พ.ค. เห็นว่า กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับระบบคุณธรรมที่กำหนดไว้ ก.พ.ค. ก็จะแจ้งให้หน่วยงานผู้ออกกฎ ระเบียบ หรือมีคำสั่งดังกล่าวทราบ เพื่อดำเนินการแก้ไข¹³ หลักการของระบบคุณธรรมตามมาตรา 42 มีดังต่อไปนี้ คือ

- (1) การรับบุคคลเพื่อบรรจุเข้ารับราชการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคคล ความเสมอภาค ความเป็นธรรม และประโยชน์ของทางราชการ
- (2) การบริหารทรัพยากรบุคคล ต้องคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพขององค์กร และลักษณะของงาน โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม
- (3) การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง และการให้ประโยชน์อื่นแก่ข้าราชการต้องเป็นไปอย่างเป็นธรรมโดยพิจารณาจากผลงาน ศักยภาพ และความประพฤติ และจะนำความคิดเห็นทางการเมืองหรือสังกัดพรรคการเมืองมาประกอบการพิจารณาไม่ได้
- (4) การดำเนินการทางวินัย ต้องเป็นไปด้วยความยุติธรรมและโดยปราศจากอคติและ
- (5) การบริหารทรัพยากรบุคคลต้องมีความเป็นกลางทางการเมือง

เมื่อ ก.พ.ค. ได้พิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ประการใดแล้ว ให้หัวหน้าส่วนราชการระดับกรมที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือรับผิดชอบการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีหรือต่อรัฐมนตรี ปลัดกระทรวง รัฐมนตรี เจ้าสังกัด หรือนายกรัฐมนตรี แล้วแต่กรณี ดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค.

การร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้เป็นไปตามที่กำหนดให้กฎ ก.พ.ค.

¹³ มาตรา 126 ในกรณีที่ ก.พ.ค. เห็นว่า กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใดที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้และมุ่งหมายให้ใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่สอดคล้องกับระบบคุณธรรมตามมาตรา 42 ให้ ก.พ.ค. แจ้งให้หน่วยงานหรือผู้ออกกฎ ระเบียบ หรือคำสั่งดังกล่าวทราบ เพื่อดำเนินการแก้ไขหรือยกเลิกตามควรแก่กรณี

3.3.4 อำนาจหน้าที่อื่น

นอกจากหน้าที่ที่สำคัญของ ก.พ.ค. ที่ได้กล่าวไปแล้ว พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ยังกำหนดให้ ก.พ.ค. มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องอื่นๆ อีกด้วย เช่น อำนาจในการเสนอแนะต่อคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หรือต่อองค์กรกลางบริหารงานบุคคลอื่น เพื่อให้ดำเนินการจัดให้มีหรือปรับปรุงนโยบายการบริหารงานบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการพิทักษ์ระบบคุณธรรม¹⁴ หรืออำนาจในการออกกฎ ก.พ.ค. ระเบียบ หลักเกณฑ์ หรือวิธีการเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เป็นต้น

3.4 กระบวนวิธีพิจารณาของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม

เมื่อพิจารณาอำนาจหน้าที่ของ ก.พ.ค. แล้ว อาจแบ่งได้เป็นสองลักษณะ ได้แก่ การใช้อำนาจทั่วไป เช่น อำนาจในการเสนอแนะ หรืออำนาจในการออกกฎระเบียบเพื่อปฏิบัติการเพื่อเป็นไปตามกฎหมาย และการใช้อำนาจอีกลักษณะหนึ่งคือ การใช้อำนาจในลักษณะที่เป็นการวินิจฉัยข้อพิพาท ได้แก่ การพิจารณาอุทธรณ์ เรื่องร้องทุกข์ หรือการคุ้มครองระบบคุณธรรม นั้น ลักษณะการทำงานหรือการใช้อำนาจทั้งสองลักษณะนั้นมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะการใช้อำนาจในลักษณะของการวินิจฉัยข้อพิพาทต่างๆ ในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนของ ก.พ.ค. นั้น เป็นการวินิจฉัยในสิทธิและหน้าที่ของข้าราชการพลเรือน เช่น ความชอบของคำสั่งลงโทษทางวินัย ความชอบหรือความเหมาะสมของการแต่งตั้งในตำแหน่งต่างๆ หรือความชอบของการพิจารณาความดีความชอบ เป็นต้น กระบวนการในการใช้อำนาจจำต้องมีกระบวนการวิธีพิจารณาที่มีมาตรฐานสามารถประกันความเป็นธรรมให้แก่ข้าราชการพลเรือน

¹⁴ มาตรา 31 ก.พ.ค. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เสนอแนะต่อ ก.พ. หรือองค์กรกลางบริหารงานบุคคลอื่น เพื่อให้ ก.พ. หรือองค์กรกลางบริหารงานบุคคลอื่น ดำเนินการจัดให้มีหรือปรับปรุงนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการพิทักษ์ระบบคุณธรรม

(2) พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ตามมาตรา 114

(3) พิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ตามมาตรา 123

(4) พิจารณาเรื่องคุ้มครองระบบคุณธรรมตามมาตรา 126

(5) ออกกฎ ก.พ.ค. ระเบียบ หลักเกณฑ์ และวิธีการเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ กฎ ก.พ.ค. เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

(6) แต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่ ก.พ.ค. กำหนด เพื่อเป็นกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือเป็นกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์

และในขณะเดียวกันก็ต้องเป็นการประสานให้เกิดดุลยภาพแก่งานบริหารบุคคลของข้าราชการพลเรือนอีกด้วย และเพื่อเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานะของ ก.พ.ค. ในฐานะคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท จึงจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงวิธีพิจารณาของ ก.พ.ค. ในส่วนนี้ เฉพาะกระบวนการพิจารณาในการชี้ขาดข้อพิพาทที่มีอยู่ ณ เวลาปัจจุบันเท่านั้น ได้แก่ วิธีพิจารณาอุทธรณ์และวิธีพิจารณาร้องทุกข์ ซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้กระบวนการพิจารณาอุทธรณ์และร้องทุกข์นั้นเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ.ค.

ในการวางระบบวิธีพิจารณาของ ก.พ.ค. โดยเฉพาะการพิจารณาอุทธรณ์และการพิจารณาร้องร้องทุกข์นั้น ได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อการวางระบบเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลการวิจัยตามโครงการศึกษาเพื่อวางระบบวิธีพิจารณาด้านพิทักษ์ระบบคุณธรรมและการดำเนินการเพื่อออกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์ ร้องทุกข์ ร้องเรียน และเตรียมความพร้อมของสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เสนอ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ซึ่งส่วนหนึ่งของผลการศึกษาดังกล่าวเป็นผลให้มีมีการออกกฎ ก.พ.ค. ที่เกี่ยวข้องสองเรื่อง ได้แก่ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551 และกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วย การอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551

3.4.1 หลักการพื้นฐานของวิธีพิจารณาอุทธรณ์และร้องทุกข์

ผลของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวางระบบกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์และร้องทุกข์ของ ก.พ.ค. ดังกล่าว ผู้ศึกษาได้กำหนดหลักการสำคัญของกระบวนการพิจารณาทั้งสองเรื่องไว้ดังต่อไปนี้¹⁵

(1) หลักการกำหนดให้องค์กรผู้ทำหน้าที่พิจารณาในรูปของคณะบุคคล

การดำเนินการทางวินัยย่อมมีผลกระทบในทางร้ายต่อข้าราชการพลเรือน จึงมีความสำคัญที่จะต้องให้มีการดำเนินการให้มีความจริงและยุติธรรมซึ่งเป็นหัวใจของการดำเนินการทางวินัย ผู้มีหน้าที่ในเรื่องดังกล่าวนอกจากจะต้องเป็นธรรมและเป็นกลางแล้ว ในหลายกรณียังต้องอาศัยผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางมาร่วมดำเนินการด้วย ซึ่งการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์หรืออุทธรณ์ของข้าราชการพลเรือนก็เช่นกัน ในฐานะที่เป็นที่พึ่งสุดท้ายในการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกลงโทษ การจะให้บุคคลเพียงคนเดียวรับภารกิจนี้ก็ไม่อาจจะเป็นการประกันความเป็นธรรมได้อย่างเพียงพอ ดังนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์หรือร้องทุกข์ของข้าราชการพลเรือนจึงควร

¹⁵ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2549). รายงานการศึกษาวิจัยโครงการเพื่อวางระบบวิธีพิจารณาด้านพิทักษ์ระบบคุณธรรมและดำเนินการเพื่อออกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาร้องทุกข์ ร้องเรียน และเตรียมความพร้อม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 7.

เป็นองค์กรในรูปของคณะบุคคล ซึ่งการพิจารณาในรูปของคณะบุคคลโดยอาศัยเสียงข้างมากนั้นจะเป็นหลักประกันด้านความเป็นกลางได้ดี นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในการพิจารณานั้นยังลดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นให้น้อยลงได้ด้วย

(2) หลักความเป็นกลางและไม่มีส่วนได้เสียของผู้พิจารณา

หลักความเป็นกลางและความไม่มีส่วนได้เสียของผู้ทำหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีนั้นกล่าวได้ว่าเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานของความยุติธรรมสำหรับคู่กรณีพิพาท ไม่ว่าจะอยู่ในระบบศาลใด ประเทศใด ซึ่งเป็นหลักการอันเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เพราะหากมีข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้พิจารณาวินิจฉัยคดีหรือข้อพิพาทหนึ่งๆ มีส่วนรู้ เกี่ยวข้อง หรือมีประโยชน์ได้เสียไม่ว่าในทางใด หรือมีเหตุโกรธเคืองกันมาก่อนกับคู่กรณีฝ่ายหนึ่ง โดยตามธรรมดา ผู้ที่ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยคดีหรือข้อพิพาทดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องอย่างใดอย่างหนึ่งกับคู่กรณีด้วยเหตุดังกล่าว โอกาสที่จะทำให้ผู้นั้นพิจารณาด้วยความเป็นกลางเสียไปย่อมสูงมากขึ้น

(3) หลักการฟังคู่ความ

หลักการนี้เป็นหลักการพื้นฐานของการคุ้มครองคู่ความในการดำเนินกระบวนการพิจารณา โดยมีเนื้อหาสาระที่สำคัญคือ การวินิจฉัยหรือการพิพากษาคดีจะต้องเกิดขึ้นจากการเปิดเผยข้อเท็จจริงทั้งหมดเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อให้ผู้ที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาได้ค้นหาความจริงได้ในที่สุด สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นนั้นจะต้องมีกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายเสนอข้ออ้างหรือข้อต่อสู้พยานหลักฐาน ความเห็นของตนเองที่เกี่ยวข้องกับคดี ซึ่งถือเป็น “สิทธิ” ขั้นพื้นฐานที่รัฐจะต้องเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ซึ่งถือว่าเป็นประธานของกระบวนการวิธีพิจารณา มิใช่เป็นเพียงกรรมหรือวัตถุที่ถูกกระทำในกระบวนการวิธีพิจารณา

3.4.2 กรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์และกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์

ในการพิจารณาอุทธรณ์หรือการพิจารณาร้องทุกข์ ก.พ.ค. อาจพิจารณาด้วยตนเอง หรือแต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ในกรณี que เห็นว่าเรื่องนั้นไม่มีความยุ่งยากซับซ้อน เพื่อทำการพิจารณาอุทธรณ์หรือร้องทุกข์ แล้วแต่กรณีก็ได้ ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ.ค. การได้มาซึ่งกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์นั้น กำหนดให้ ก.พ.ค. เป็นผู้คัดเลือกและแต่งตั้ง ก.พ.ค. ได้ออกระเบียบ ก.พ.ค. ว่าด้วยคุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ พ.ศ. 2551 โดยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นกรรมการวินิจฉัยหรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกและแต่งตั้ง และการดำรงตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งของกรรมการดังกล่าว ดังนี้ คือ

(1) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์

บุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์และกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ คือ มีสัญชาติไทย มีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปี แต่ไม่เกิน 70 ปี เป็นผู้ที่สำเร็จ การศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไปหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่านี้ จากสถานศึกษาในประเทศหรือ ต่างประเทศที่ ก.พ. รับรอง และมีคุณสมบัติอื่นอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ คือ

(ก) เป็นหรือเคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งนิติกรระดับ 9 ขึ้นไป หรือนิติกรระดับ เชี่ยวชาญ หรือรับราชการหรือเคยรับราชการมาแล้ว ไม่น้อยกว่าห้าปีในตำแหน่งไม่ตำแหน่งไม่ต่ำ กว่านิติกรระดับ 8 หรือนิติกรระดับชำนาญการพิเศษ หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นในหน่วยงาน ของรัฐที่เทียบเท่า

(ข) รับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งที่ที่ปฏิบัติงานด้านกฎหมายไม่ต่ำกว่าระดับ 8 หรือตำแหน่งระดับชำนาญการพิเศษมาแล้ว ไม่น้อยกว่าเจ็ดปี

(ค) รับราชการหรือเคยรับราชการมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสามปีในตำแหน่งไม่ต่ำกว่า ผู้อำนวยการกองหรือตำแหน่งประเภทอำนวยการระดับต้น หรือตำแหน่งอื่นในหน่วยงานของรัฐ ที่เทียบเท่า

(ง) รับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักหรือตำแหน่ง ประเภทอำนวยการระดับสูง หรือตำแหน่งอื่นในหน่วยงานของรัฐที่เทียบเท่า

(จ) รับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งรองอธิบดีขึ้นไปหรือประเภทบริหาร ระดับต้นหรือระดับสูงหรือตำแหน่งที่เทียบเท่า

(ฉ) เป็นหรือเคยเป็นผู้สอนในสาขาวิชานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือวิชาที่เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินในสถาบันอุดมศึกษา และดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองศาสตราจารย์ แต่ในกรณีที่ดำรงตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ต้องดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งมาแล้ว ไม่น้อยกว่าห้าปี

(ช) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทสาขากฎหมายมหาชน และรับราชการ ในหน่วยงานของรัฐนับแต่สำเร็จการศึกษาระดับดังกล่าวมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสิบปี หรือสำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาเอกสาขากฎหมายมหาชน และรับราชการในหน่วยงานของรัฐนับแต่สำเร็จ การศึกษาระดับดังกล่าวมาแล้ว ไม่น้อยกว่าหกปี

(ซ) เป็นหรือเคยเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ ไม่น้อยกว่าสิบสองปี และมี ประสบการณ์ในการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับวินัยข้าราชการหรือการบริหารงานบุคคล ไม่น้อย กว่าห้าปี

(ฌ) รับราชการหรือเคยรับราชการมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสามปีในตำแหน่งอัยการ จังหวัดหรือเทียบเท่า

(ญ) รับราชการหรือเคยรับราชการมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปีในตำแหน่งไม่ต่ำกว่า ผู้พิพากษาศาลแพ่งหรือศาลอาญาหรือเทียบเท่า หรือตุลาการประชนรมนูญศาลทหารกลาง (ข้อ 2 ของระเบียบ ก.พ.ค. ว่าด้วยคุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ พ.ศ. 2551)

นอกจากเงื่อนไขเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิได้รับการคัดเลือกให้เป็นกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือวินิจฉัยร้องทุกข์ ระเบียบ ก.พ.ค. ฉบับดังกล่าว ยังได้กำหนดลักษณะต้องห้ามของบุคคลดังกล่าวไว้ดังนี้ด้วย คือ

- (1) เป็นข้าราชการ
- (2) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลใด
- (3) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง
- (4) เป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจ
- (5) เป็นกรรมการในองค์กรกลางบริหารงานบุคคลในหน่วยงานของรัฐ และ
- (6) ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพอย่างอื่นหรือดำรงตำแหน่งหรือประกอบภารใด ๆ หรือเป็นกรรมการในหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน อันขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่เช่นเดียวกับที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาประกอบอาชีพหรือวิชาชีพอย่างอื่นหรือดำรงตำแหน่งหรือประกอบภารใด ๆ หรือเป็นกรรมการในหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน อันขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ของ ก.พ.ค. โดยอนุโลม (ข้อ 3 ของระเบียบ ก.พ.ค. ว่าด้วยคุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ พ.ศ. 2551)

(2) การได้มาซึ่งกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์

ก.พ.ค. ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการคัดเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ โดยมีเลขาธิการ ก.พ. หรือผู้ที่เลขาธิการ ก.พ. มอบหมายเป็นเลขานุการ (ข้อ 6 ของระเบียบ ก.พ.ค. ว่าด้วยคุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ พ.ศ. 2551)

กระบวนการคัดเลือกใช้วิธีการตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม ทดสอบความรู้ โดยสอบข้อเขียน ตรวจสอบสุขภาพ ประเมินประสบการณ์หรือผลงาน พิจารณาความเหมาะสม เมื่อเสร็จกระบวนการคัดเลือกแล้ว ก็จะดำเนินการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ผ่านการคัดเลือกมีอายุสองปี

การแต่งตั้งบุคคลให้ทำหน้าที่เป็นกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จะแต่งตั้งจากบัญชีรายชื่อที่จัดทำขึ้นดังกล่าวตามลำดับ¹⁶

(3) การดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์

กรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ต้องทำงานเต็มเวลา มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับแต่วันได้รับแต่งตั้ง ผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้วอาจได้รับการแต่งตั้งอีก¹⁷ และนอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว กรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์อาจพ้นจากตำแหน่งโดยเหตุอื่นได้อีกด้วย¹⁸

¹⁶ ข้อ 8 การคัดเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งให้เป็นกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ให้ดำเนินการโดยวิธีการตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร ทดสอบความรู้โดยการสอบข้อเขียน ตรวจสอบสุขภาพ ประเมินประสพการณ์หรือผลงาน พิจารณาความเหมาะสมโดยจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของบุคคลโดยแวดวงกฎหมายและการบริหารราชการแผ่นดิน สัมภาษณ์ แล้วจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ได้รับคัดเลือกโดยให้บัญชีดังกล่าวมีกำหนดระยะเวลาไม่เกินสองปีนับแต่วันประกาศผลการคัดเลือกหรือเมื่อมีการประกาศรับสมัครใหม่ และแต่งตั้งบุคคลจากบัญชีรายชื่อผู้ได้รับคัดเลือกให้ทำหน้าที่เป็นกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ในกรณีที่ผู้ได้รับคัดเลือกยังไม่หมดอายุ ให้คัดเลือกบุคคลลำดับลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อผู้ได้รับคัดเลือกขึ้นแต่งตั้งให้เป็นกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์

¹⁷ ข้อ 4 กรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ให้มีวาระการดำรงตำแหน่งหกปี นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง ผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว อาจได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์อีกได้ โดยวิธีการประเมินหรือวิธีการคัดเลือกตามที่ ก.พ.ค. กำหนด

ให้กรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ใหม่

กรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ต้องทำงานเต็มเวลา

¹⁸ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์หรือกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(1) ตาม

(2) ลาออก

(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 2 และข้อ 3

(4) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอกการลงโทษ เว้นแต่เป็นการรอกการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

(5) ไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มเวลาอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ ให้นำระเบียบ ก.พ.ค. ว่าด้วยกรณีไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มเวลาอย่างสม่ำเสมอมาใช้บังคับโดยอนุโลม

(6) คณะกรรมการ ก.พ.ค. ไม่น้อยกว่า 5 ใน 7 ของจำนวนกรรมการ ก.พ.ค. ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่มีมติให้ออก

3.4.3 หน่วยงานเลขานุการ

ก.พ.ค. นั้น มีเลขาธิการ ก.พ. เป็นเลขานุการ และมีหน่วยงานที่อยู่ในสำนักงาน ก.พ. ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานเลขานุการของ ก.พ.ค. หน่วยงานเลขานุการ ก.พ.ค. นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำหน้าที่ของ ก.พ.ค. โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์หรือการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเลขานุการของ ก.พ.ค. นี้จะมีส่วนช่วยเหลือการทำงานในเกือบทุกขั้นตอนของการพิจารณาวินิจฉัยของ ก.พ.ค. ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการรับเรื่องอุทธรณ์หรือเรื่องร้องทุกข์ขั้นตอนการแสวงหาข้อเท็จจริงในการพิจารณา หรือขั้นตอนการประชุมพิจารณาขององค์คณะวินิจฉัย เป็นต้น

3.4.4 กระบวนการวิธีพิจารณาอุทธรณ์

ก.พ.ค. อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 กำหนดกระบวนการวิธีพิจารณาสำหรับการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ คือ การพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยหรือคำสั่งให้ออกจากราชการด้วยเหตุบางประการของข้าราชการพลเรือน พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้มอบอำนาจให้ ก.พ.ค. ออกกฎระเบียบว่าด้วยวิธีพิจารณาในเรื่องดังกล่าว ซึ่งในปัจจุบัน ก.พ.ค. ได้ออกกฎเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้แล้ว ได้แก่ “กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551” ซึ่งเนื้อหาของสาระของกฎ ก.พ.ค. ดังกล่าว อาจสรุปเนื้อหาของกระบวนการวิธีพิจารณาได้ ดังนี้

1) หลักการทั่วไปของวิธีพิจารณาอุทธรณ์

กระบวนการพิจารณาที่ใช้ในการพิจารณาเรื่องอุทธรณ์ตามที่กฎหมายว่าด้วยข้าราชการพลเรือนกำหนดนั้น มีหลักการทั่วไป ดังนี้

(1) เป็นกระบวนการวิธีพิจารณาระบบไต่สวน¹⁹ หมายความว่า กระบวนการสืบข้อเท็จจริงในการพิจารณาอุทธรณ์นั้น มิได้จำกัดอยู่เพียงข้อเท็จจริงที่คู่กรณีนำเสนอเท่านั้น องค์คณะวินิจฉัยซึ่งทำหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งมีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานและตรวจสอบข้อเท็จจริงได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงที่จำเป็นและเพียงพอต่อการวินิจฉัยอุทธรณ์นั้นๆ

¹⁹ ข้อ 5 วิธีพิจารณาอุทธรณ์ของ ก.พ.ค. เป็นวิธีพิจารณาโดยใช้ระบบไต่สวนตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.ค. นี้

ในกรณีที่กฎหมายหรือระเบียบตามวรรคหนึ่ง มิได้กำหนดเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ ให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

(2) หลักการว่าด้วยการขยายหรือย่นระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์²⁰

(3) กระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบสามารถเพิกถอนหรือแก้ไขได้ เมื่อคู่กรณีร้องขอหรือเมื่อองค์คณะวินิจฉัยพบข้อบกพร่องนั้น ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ.ค.²¹

(4) หลักการว่าด้วยรูปแบบของคำร้องหรือขอให้กระบวนการพิจารณา กล่าวคือ คำร้องหรือคำขอต่างในกระบวนการพิจารณาให้ทำเป็นหนังสือ ยกเว้นแต่ได้รับอนุญาตทำด้วยวาจา²²

(5) หลักเกณฑ์ว่าด้วยการยื่น รับ หรือส่งเอกสารในกระบวนการพิจารณา เช่น การยื่นเอกสารพยานหลักฐานอาัยยื่นเองหรือมอบอำนาจให้ยื่นก็ได้ อาัยยื่นกับเจ้าหน้าที่เองหรือยื่นทางไปรษณีย์ก็ได้²³ เป็นต้น

(6) หลักการว่าด้วยการเปิดเผยข้อมูลเอกสารสำนวนในการพิจารณาอุทธรณ์ กล่าวคือ เอกสารพยานหลักฐานที่ได้ยื่นต่อ ก.พ.ค. หรือที่ ก.พ.ค. ได้รับมา คู่กรณีสามารถขอตรวจดู

²⁰ ข้อ 6 ระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ.ค. นี้ หรือตามที่ประธาน ก.พ.ค. เห็นสมควรหรือคู่กรณีมีคำขอ ประธาน ก.พ.ค. มีอำนาจยื่นหรือขยายได้ตามความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

²¹ ข้อ 7 ในกรณีที่มีได้มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ.ค. ในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาในการเสนอเรื่องอุทธรณ์และตรวจอุทธรณ์ การแสวงหาข้อเท็จจริง การสรุปสำนวน การรับฟังพยานหลักฐาน หรือในการดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างอื่นก่อนมีคำวินิจฉัย เมื่อองค์คณะวินิจฉัยเห็นสมควรหรือเมื่อคู่กรณีฝ่ายที่เสียหายเนื่องจากกรณีที่มิได้ปฏิบัติเช่นนั้น มีคำขอ องค์คณะวินิจฉัยมีอำนาจสั่งยกเลิกกระบวนการพิจารณาที่ผิดกฎ ก.พ.ค. นั้นเสียทั้งหมดหรือบางส่วน หรือสั่งแก้ไขหรือมีคำสั่งในเรื่องนั้นอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่เห็นสมควร

ข้อความดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง คู่กรณีฝ่ายที่เสียหายอาจยกขึ้นได้ไม่ว่าเวลาใดๆ ก่อนมีคำสั่งหรือคำวินิจฉัย แต่ต้องไม่เกินแปดวัน นับแต่วันที่ทราบถึงเหตุดังกล่าว หรือมิได้ให้สัตยาบันแก่การนั้น

การยกเลิกกระบวนการพิจารณาตามวรรคหนึ่ง อันมิใช่เรื่องที่คู่กรณีละเลยไม่ดำเนินกระบวนการพิจารณาเรื่องนั้นภายในระยะเวลาที่กฎหมาย กฎ ก.พ.ค. หรือที่องค์คณะวินิจฉัยกำหนดไว้ ไม่ตัดสิทธิคู่กรณีนั้นในอันที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณานั้นใหม่ให้ถูกต้องได้

²² ข้อ 8 การทำคำขอหรือคำร้องต่อ ก.พ.ค. ในกระบวนการพิจารณาของ ก.พ.ค. ให้ทำเป็นหนังสือ เว้นแต่ ก.พ.ค. จะอนุญาตให้ทำด้วยวาจา ในกรณีเช่นนี้ให้ ก.พ.ค. พิจารณาจัดแจ้งข้อความนั้นไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา

²³ ข้อ 11 การยื่นเอกสารหรือพยานหลักฐานต่อ ก.พ.ค. คู่กรณีจะยื่นด้วยตนเองหรือมอบฉันทะให้ผู้ยื่นยื่นต่อ ก.พ.ค. หรือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของ ก.พ.ค. หรือจะส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนก็ได้ ในกรณีที่ส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียน ให้ถือว่าวันที่ทำการไปรษณีย์ต้นทางประทับตรารับที่ซองส่งเอกสารเป็นวันที่ยื่นเอกสารหรือพยานหลักฐานต่อ ก.พ.ค.

การมอบฉันทะให้ผู้ยื่นยื่นเอกสารหรือพยานหลักฐานให้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้มอบ ผู้รับมอบ และพยาน

ทราบ คัดสำเนา เว้นแต่เป็นเรื่องที่กฎหมายคุ้มครองไม่เปิดเผย หรือเป็นข้อมูลที่ ก.พ.ค. เห็นว่า จะสร้างความเสียหายต่อการดำเนินการของรัฐ²⁴

(7) การดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาอุทธรณ์ผู้อุทธรณ์จะดำเนินการเองหรือมอบอำนาจให้ทนายความหรือบุคคลใดซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วเป็นผู้ดำเนินการแทนได้²⁵

2) ผู้มีสิทธิยื่นอุทธรณ์

ในส่วนของผู้มีสิทธิยื่นอุทธรณ์นั้น ข้อ 22 ของกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 กำหนดไว้ให้เป็นสิทธิของผู้มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ซึ่งในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวกำหนดไว้ว่า ผู้มีสิทธิอุทธรณ์นั้นคือผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยหรือผู้ที่ได้รับคำสั่งให้ออกจากราชการ²⁶ นอกจากบุคคลดังกล่าวที่มีสิทธิในการยื่นอุทธรณ์ ผู้มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ยังรวมไปถึงทายาทของข้าราชการพลเรือนผู้นั้นได้ หากว่าข้าราชการพลเรือนคนดังกล่าวไม่ได้ใช้สิทธิอุทธรณ์ไว้ และหมายความรวมถึงทนายความหรือผู้รับมอบอำนาจให้กระทำการแทนด้วย²⁷

²⁴ ข้อ 15 เอกสารหรือพยานหลักฐานที่คู่กรณียื่นต่อ ก.พ.ค. หรือที่ ก.พ.ค. ได้มา ให้เปิดโอกาสให้คู่กรณีขอตรวจดูทราบ คัดสำเนา หรือขอสำเนาอันรับรองถูกต้อง และ ก.พ.ค. อาจส่งสำเนาให้คู่กรณีตามกฎ ก.พ.ค. นี้ เว้นแต่กรณีที่มีกฎหมายคุ้มครองให้ไม่ต้องเปิดเผย หรือกรณีที่ ก.พ.ค. เห็นว่าจำเป็นต้องไม่เปิดเผยเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่การดำเนินงานของรัฐ

ในกรณีที่เอกสารหรือพยานหลักฐานมีการกำหนดชั้นความลับไว้ มีข้อความที่ไม่เหมาะสมหรือมีข้อความที่อาจเป็นการดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทบุคคลใด ให้อยู่ในดุลพินิจของ ก.พ.ค. ที่จะไม่เปิดโอกาสให้คู่กรณีขอตรวจดู ทราบ คัดสำเนา ขอสำเนาอันรับรองถูกต้อง หรือไม่ส่งสำเนาให้คู่กรณี ทั้งนี้ ไม่เป็นการตัดอำนาจ ก.พ.ค. ที่จะจัดให้มีการทำสรุปเรื่องและเปิดโอกาสให้คู่กรณีขอตรวจดู ทราบ หรือคัดสำเนาสรุปเรื่อง หรือส่งสำเนาสรุปเรื่องดังกล่าวให้คู่กรณี

²⁵ ข้อ 25 ผู้อุทธรณ์อาจมอบหมายให้ทนายความ หรือบุคคลอื่น ซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วเป็นผู้ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดในกระบวนการอุทธรณ์แทนได้ แต่ต้องแจ้งล่วงหน้าเพื่อตรวจสอบความถูกต้องก่อน

ในการชี้แจงหรือให้ถ้อยคำต่อองค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์หรือต่อกรรมการเจ้าของสำนวน คู่กรณีมีสิทธิ นำทนายความ หรือที่ปรึกษาของตนเข้ามาฟังการพิจารณาได้

²⁶ มาตรา 114 ผู้ใดถูกตั้งลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการตามมาตรา 110 (1) (3) (5) (6) (7) และ (8) ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำสั่ง

การอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎ ก.พ.ค.

²⁷ ข้อ 23 กรณีที่ผู้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบราชการพลเรือน ถึงแก่ความตายก่อนที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์ ทายาทผู้มีสิทธิรับบำเหน็จตกทอดของผู้นั้น มีสิทธิอุทธรณ์แทนได้

3) การยื่นอุทธรณ์และการตรวจอุทธรณ์

วิธีการในการยื่นอุทธรณ์ประกอบด้วยขั้นตอนและวิธีการที่สำคัญ ดังนี้ คือ

(1) อุทธรณ์ให้ทำเป็นหนังสือโดยสาระสำคัญ เช่น ข้อมูลของผู้อุทธรณ์ คำสั่งอันเป็นต้นเหตุแห่งการอุทธรณ์ พร้อมทั้งวันรับทราบคำสั่ง ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นเป็นข้ออ้างในการคัดค้านคำสั่ง คำขอของผู้อุทธรณ์ พร้อมทั้งลายมือชื่อของผู้อุทธรณ์²⁸ พร้อมทั้งสำเนาหนังสืออุทธรณ์และสำเนาหนังสือพยานหลักฐานมาพร้อมกัน และหากผู้ยื่นอุทธรณ์เป็นผู้รับมอบอำนาจ ก็ต้องแสดงหลักฐานการรับมอบอำนาจด้วย²⁹

(2) ระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์ ถ้าเป็นตัวข้าราชการพลเรือนที่มีสิทธิยื่นอุทธรณ์เองในชั้นภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่งลงโทษหรือคำสั่งให้ออกจากราชการ หรือถ้าเป็นทายาทของผู้มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ให้ยื่นภายในเก้าสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่งดังกล่าว³⁰

ในกรณีที่มีทายาทหลายคนก็ดี ทายาทเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถก็ดี หากทายาทเหล่านั้นประสงค์จะอุทธรณ์แทนตามวรรคแรก ให้นำกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยความสามารถ มาเทียบเพื่อการใช้บังคับแล้วแต่กรณีโดยอนุโลม

²⁸ ข้อ 27 การอุทธรณ์ต้องทำเป็นหนังสือถึงประธาน ก.พ.ค. โดยใช้ถ้อยคำสุภาพ และมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อตำแหน่ง สังกัด และที่อยู่สำหรับการติดต่อเกี่ยวกับการอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดี
- (2) คำสั่งที่เป็นเหตุแห่งการอุทธรณ์ และวันที่รับทราบคำสั่ง
- (3) ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ผู้อุทธรณ์ยกขึ้นเป็นข้อคัดค้านคำสั่งที่เป็นเหตุแห่งการอุทธรณ์
- (4) คำขอของผู้อุทธรณ์
- (5) ลายมือชื่อของผู้อุทธรณ์

ถ้าเป็นการอุทธรณ์โดยทายาท หรือผู้ได้รับมอบหมายให้อุทธรณ์แทน ให้ปรับสาระสำคัญในหนังสืออุทธรณ์ให้เหมาะสม โดยอย่างน้อยควรมีสาระสำคัญให้สามารถเข้าใจได้ตามหัวข้อที่กล่าวในวรรคหนึ่ง

²⁹ ข้อ 28 ให้ผู้อุทธรณ์จัดทำสำเนาหนังสืออุทธรณ์ และสำเนาพยานหลักฐานที่ผู้อุทธรณ์รับรองสำเนาถูกต้องยื่นพร้อมกับหนังสืออุทธรณ์ด้วย กรณีที่ไม่อาจแนบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องได้ เพราะพยานหลักฐานอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นหรือเพราะเหตุอื่นใด ให้ระบุเหตุที่ไม่อาจแนบพยานหลักฐานไว้ด้วย และถ้ามีการมอบหมายให้ดำเนินการแทน ก็ให้แนบหนังสือมอบหมายตามข้อ 26 แล้วแต่กรณี พร้อมหนังสืออุทธรณ์ด้วย

³⁰ ข้อ 29 การอุทธรณ์ต้องยื่นภายในกำหนดระยะเวลา ดังนี้

(1) สามสิบวันนับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำสั่งที่เป็นเหตุแห่งการอุทธรณ์ สำหรับผู้ที่ถูกสั่งลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้ หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการตามมาตรา 110 (1) (3) (5) (6) (7) และ (8)

(2) เก้าสิบวันนับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำสั่งที่เป็นเหตุแห่งการอุทธรณ์ หรือหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้ถูกสั่งลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ ตามมาตรา 110 (1) (3) (5) (6) (7) และ (8) ถึงแก่ความตาย สำหรับทายาทตามที่กำหนดไว้ในข้อ 35

(3) การยื่นอุทธรณ์จะยื่นต่อพนักงานรับอุทธรณ์ที่สำนักงาน ก.พ. หรือยื่นทางไปรษณีย์ลงทะเบียนก็ได้ โดยถือว่าวันที่ประทับตราของจดหมายเป็นวันที่ได้ยื่นอุทธรณ์³¹

(4) พนักงานผู้รับอุทธรณ์เป็นผู้ตรวจสอบคำอุทธรณ์ในเบื้องต้นก่อนว่าเป็นอุทธรณ์ที่ถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ ในการนี้เจ้าหน้าที่ผู้รับอุทธรณ์อาจแนะนำให้ผู้ยื่นอุทธรณ์ดำเนินการแก้ไขอุทธรณ์ให้เป็นอุทธรณ์ที่ถูกต้องภายในกำหนดเวลายื่นอุทธรณ์ เมื่อเห็นว่าอุทธรณ์ที่ยื่นมาเป็นอุทธรณ์ที่ถูกต้องตามเงื่อนไขต่างๆแล้ว ให้ดำเนินการเสนอไปยังประธาน ก.พ.ค. เพื่อดำเนินการสั่งเรื่องอุทธรณ์ต่อไป³²

4) การถอนอุทธรณ์และความตายของผู้อุทธรณ์

การถอนอุทธรณ์นั้น โดยหลักแล้วผู้อุทธรณ์อาจยื่นถอนอุทธรณ์ที่ได้ยื่นไว้แล้วไม่ว่าเวลาใดๆ ก่อนที่องค์คณะวินิจฉัยจะได้ออกคำวินิจฉัยก็ได้³³ การถอนอุทธรณ์เป็นผลให้องค์คณะวินิจฉัยต้องจำหน่ายอุทธรณ์ออกจากสารบบ³⁴ กรณีที่ผู้อุทธรณ์ได้ถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการวินิจฉัยอุทธรณ์ การดำเนินกระบวนการพิจารณาต้องรอการวินิจฉัยอุทธรณ์นั้นออกไป จนกว่าทายาทผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิของผู้นั้น ได้มีคำขอเข้ามาแทนที่ผู้อุทธรณ์ หรือผู้มีส่วนได้เสียอาจ

³¹ ข้อ 30 การยื่นหนังสืออุทธรณ์ ให้ยื่นต่อพนักงานผู้รับอุทธรณ์ที่สำนักงาน ก.พ. หรือจะส่งหนังสืออุทธรณ์โดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนก็ได้ และเพื่อประโยชน์ในการนับระยะเวลาอุทธรณ์ในกรณีมายื่นอุทธรณ์ในกรณีมายื่นอุทธรณ์ต่อพนักงานผู้รับอุทธรณ์ ให้ถือวันที่รับหนังสือตามหลักฐานการลงทะเบียนรับหนังสือตามระเบียบว่าด้วยงานสารบรรณเป็นวันยื่นหนังสืออุทธรณ์ ส่วนกรณีส่งหนังสืออุทธรณ์ทางไปรษณีย์ ให้ถือวันที่ทำการไปรษณีย์ต้นทางประทับตราวันที่ของหนังสืออุทธรณ์เป็นวันยื่นหนังสืออุทธรณ์

³² ข้อ 32 หนังสืออุทธรณ์ที่พนักงานผู้รับอุทธรณ์ได้รับอุทธรณ์ไว้แล้ว ให้ออกไปรับให้ผู้อุทธรณ์และลงทะเบียนเรื่องอุทธรณ์ในสารบบแล้วตรวจคำอุทธรณ์ในเบื้องต้น ถ้าเห็นว่าเป็นคำอุทธรณ์ที่สมบูรณ์ครบถ้วน ให้เสนอคำอุทธรณ์ดังกล่าวต่อประธาน ก.พ.ค. เพื่อดำเนินการต่อไป ถ้าเห็นว่าเป็นคำอุทธรณ์นั้นไม่สมบูรณ์ครบถ้วนด้วยเหตุใดๆ ให้พนักงานผู้รับอุทธรณ์แนะนำให้ผู้อุทธรณ์แก้ไขให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าเห็นว่าข้อที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วนนั้นเป็นกรณีที่ไม่อาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ หรือเป็นเรื่องอุทธรณ์ที่ไม่อยู่ในอำนาจของ ก.พ.ค. หรือผู้อุทธรณ์ไม่แก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้บันทึกไว้แล้วเสนอหนังสืออุทธรณ์ดังกล่าวต่อประธาน ก.พ.ค. เพื่อดำเนินการต่อไป

³³ ข้อ 33 อุทธรณ์ที่ยื่นไว้แล้ว ผู้อุทธรณ์อาจถอนอุทธรณ์ในเวลาใดๆ ก่อนที่องค์คณะวินิจฉัยมีคำวินิจฉัยอุทธรณ์นั้นก็ได้

การถอนอุทธรณ์ ต้องทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้อุทธรณ์ แต่ถ้าผู้อุทธรณ์ถอนอุทธรณ์ด้วยวาจาต่อหน้าองค์คณะวินิจฉัย ให้องค์คณะวินิจฉัยบันทึกไว้และให้ผู้อุทธรณ์ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

³⁴ ข้อ 34 เมื่อมีการอุทธรณ์ตามข้อ 33 ให้องค์คณะวินิจฉัยอนุญาต และสั่งจำหน่ายอุทธรณ์ออกจากสารบบความ

เข้ามา โดยผู้ยื่นยื่นคำขอเข้ามาหรือองค์คณะวินิจฉัยเรียกเข้ามาโดยการร้องขอของกลุ่มอีกฝ่ายหนึ่ง หากไม่มีการยื่นคำขอดังกล่าว ให้องค์คณะวินิจฉัยมีคำสั่งจำหน่ายอุทธรณ์ออกจากสารบบ³⁵

5) การจ่ายสำนวน

เมื่อประธาน ก.พ.ค. ได้รับสำนวนจากพนักงานรับอุทธรณ์แล้ว ประธาน ก.พ.ค. จะเป็นผู้พิจารณาจ่ายสำนวนไปยัง “องค์คณะวินิจฉัย” เพื่อพิจารณาอุทธรณ์ การจ่ายสำนวนอาจพิจารณาในเรื่องของความเชี่ยวชาญ กลุ่มงานของส่วนราชการหรือพื้นที่ของส่วนราชการ เป็นข้อพิจารณา ในการนี้จะมีคำสั่งแต่งตั้งนิติกรผู้แถลงเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้แถลงต่อองค์คณะวินิจฉัยด้วยก็ได้³⁶

6) องค์คณะวินิจฉัย

องค์คณะวินิจฉัย หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาอุทธรณ์ของผู้อุทธรณ์ ซึ่งได้รับสำนวนมาจากประธาน ก.พ.ค. องค์คณะวินิจฉัยที่สามารถทำหน้าที่ในการพิจารณาคำอุทธรณ์ที่ยื่นมาได้แก่

(1) ก.พ.ค.

ประธาน ก.พ.ค. จ่ายสำนวนให้กับ ก.พ.ค. เป็นองค์คณะวินิจฉัยในอุทธรณ์เรื่องดังกล่าวนั้น และมีคำสั่งแต่งตั้งกรรมการ ก.พ.ค. คนหนึ่งเป็นกรรมการ ก.พ.ค. เจ้าของสำนวนโดยมีนิติกรผู้รับผิดชอบสำนวนเป็นผู้ช่วย³⁷

(2) คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์

³⁵ ข้อ 35 การออกจากราชการของผู้อุทธรณ์ ไม่เป็นเหตุให้ยุติการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์

ในกรณีที่ผู้อุทธรณ์ถึงแก่ความตายก่อนการวินิจฉัยอุทธรณ์ ให้รอการวินิจฉัยอุทธรณ์นั้นออกไปจนกว่าทายาท ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิของผู้นั้น จะมีคำขอเข้ามาแทนที่ผู้อุทธรณ์นั้น หรือผู้มีส่วนได้เสียจะมีคำขอเข้ามา โดยมีคำขอเข้ามาเองหรือโดยที่้องค์คณะวินิจฉัยเรียกเข้ามาเนื่องจากกลุ่มกรณีในอุทธรณ์มีคำขอ

คำขอเข้ามาแทนที่ผู้อุทธรณ์ตามวรรคสอง ให้ยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อองค์คณะวินิจฉัยภายในกำหนดเก้าสิบวัน นับแต่วันที่ผู้อุทธรณ์นั้นถึงแก่ความตาย ถ้าไม่มีคำขอของบุคคลดังกล่าวภายในกำหนดเวลาดังกล่าว องค์คณะวินิจฉัยจะมีคำสั่งจำหน่ายอุทธรณ์ออกจากสารบบนั้นก็ได้

³⁶ ข้อ 43 ภายใต้งบข้อ 92 และข้อ 93 เมื่อประธาน ก.พ.ค. ได้รับหนังสืออุทธรณ์ตามข้อ 32 แล้ว ให้พิจารณาจ่ายสำนวนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อ 44 ถึงข้อ 47 และให้แต่งตั้งนิติกรผู้แถลง เว้นแต่ในกรณีที่เห็นว่าสำนวนใดไม่จำเป็นต้องมีนิติกรผู้แถลงจะไม่แต่งตั้งนิติกรผู้แถลงก็ได้

³⁷ ข้อ 44 ในกรณีที่ประธาน ก.พ.ค. เห็นว่า อุทธรณ์เรื่องใดมีปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญหรือผลการวินิจฉัยอาจกระทบต่อการปฏิบัติราชการ หรืออาจจะเป็นการวางบรรทัดฐานในการปฏิบัติราชการ หรือกรณีเป็นเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับระบบคุณธรรมที่ ก.พ.ค. สมควรเป็นผู้วินิจฉัยเอง ก็ให้จ่ายสำนวนนั้นให้ ก.พ.ค. เป็นองค์คณะวินิจฉัย

ในกรณีนี้ให้ประธาน ก.พ.ค. แต่งตั้งกรรมการ ก.พ.ค. คนหนึ่งเป็นกรรมการ ก.พ.ค. เจ้าของสำนวนโดยมีนิติกรผู้รับผิดชอบสำนวนเป็นผู้ช่วย

คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ คือ องค์คณะวินิจฉัยที่มีอำนาจในการพิจารณา คำอุทธรณ์ แต่งตั้งโดย ก.พ.ค. ประกอบไปด้วย กรรมการ ก.พ.ค. คนหนึ่ง (เป็นประธาน) และ กรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์อื่นอีกสองคน โดยทั้งหมด ก.พ.ค. เป็นผู้แต่งตั้ง โดยมีเจ้าหน้าที่ของ สำนักงาน ก.พ. ที่ได้รับมอบหมายเป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการตามความจำเป็น นอกจากนี้ คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์อาจมีมากกว่าหนึ่งคณะ โดย ก.พ.ค. อาจแต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัย อุทธรณ์โดยแยกตามความเชี่ยวชาญเฉพาะของแต่ละคณะก็ได้³⁸ คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ จะเป็นองค์คณะวินิจฉัยเรื่องอุทธรณ์ตามสำนวนที่ประธาน ก.พ.ค. จ่ายสำนวนมา หากประธาน ก.พ.ค. เห็นว่า อุทธรณ์ที่ยื่นมานั้นไม่มีลักษณะเช่นเดียวกับอุทธรณ์ที่จะต้องจ่ายสำนวนให้กับ ก.พ.ค.³⁹ องค์คณะวินิจฉัยมากกว่าคณะหนึ่งประชุมร่วมกัน ในกรณีที่อุทธรณ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ ระบบราชการหรือประโยชน์สาธารณะ มีประเด็นวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับหลักกฎหมายหรือหลักการ สำคัญ อาจมีผลกระทบเป็นการกลับหรือแก้ไขแนวทางการลงโทษเดิม เป็น โครงการใหญ่

³⁸38 ข้อ 47 ในกรณีที่ประธาน ก.พ.ค. เห็นว่า อุทธรณ์เรื่องใด เป็นอุทธรณ์ที่พิจารณาได้ก็ให้จ่ายสำนวนให้แก่ ก.พ.ค. หรือคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์เป็นองค์คณะวินิจฉัย ในกรณีที่มีการตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ ขึ้นหลายคณะ ให้ประธาน ก.พ.ค. จ่ายสำนวนตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่มีการตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์แยกตามความเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นการเฉพาะ ให้จ่ายสำนวนให้ตรงกับความเชี่ยวชาญของคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ที่ตั้งไว้

(2) ในกรณีที่มีการตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์แยกตามกลุ่มของส่วนราชการ หรือพื้นที่ของส่วน ราชการใด ให้จ่ายสำนวนให้ตรงกับกลุ่มหรือพื้นที่ตั้งของส่วนราชการนั้น

(3) ในกรณีที่ไม่มีมีการตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ตาม (1) หรือ (2) หรือมีการตั้งคณะกรรมการ วินิจฉัยในลักษณะเดียวกันหลายคณะ หรือคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ที่รับผิดชอบเรื่องอุทธรณ์ดังกล่าวมีเรื่อง อุทธรณ์ค้างการพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งหากจ่ายสำนวนเรื่องอุทธรณ์ให้แก่คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ นั้นจะทำให้การพิจารณาล่าช้าหรือกระทบต่อความยุติธรรมให้จ่ายสำนวนอุทธรณ์ตามที่ประธาน ก.พ.ค. เห็นสมควรว่าจะจ่ายสำนวนเรื่องอุทธรณ์ให้แก่คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์คณะใด

ในกรณีที่คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์เป็นองค์คณะวินิจฉัย เมื่อวินิจฉัยแล้ว ให้เสนอ ก.พ.ค. พิจารณา วินิจฉัยต่อไป

³⁹39 ข้อ 45 ในกรณีที่ประธาน ก.พ.ค. เห็นว่า อุทธรณ์เรื่องใดเป็นกรณีทั่วไปที่ไม่มีลักษณะตามข้อ 44 ก็ให้จ่าย สำนวนอุทธรณ์นั้นให้คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์คณะหนึ่งคณะใดเป็นองค์คณะวินิจฉัย

ในกรณีนี้ให้ประธานกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์แต่งตั้งกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์คนหนึ่งเป็นเจ้าของ สำนวน

เมื่อองค์คณะวินิจฉัยได้พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์แล้ว ให้เสนอ ก.พ.ค. พิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ที่มีงบประมาณสูง หรือเรื่องอื่นตามที่ ประธาน ก.พ.ค. เห็นสมควร ประธาน ก.พ.ค. อาจกำหนดให้องค์คณะวินิจฉัยหลายของคณะพิจารณาร่วมกันก็ได้⁴⁰

7) กระบวนวิธีพิจารณาเบื้องต้นขององค์คณะวินิจฉัย

(1) การแจ้งคำสั่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์และการคัดค้านกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ เมื่อได้มีการตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์และได้มีการจ่ายสำนวนแล้วให้ประธานกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์นั้นแจ้งคำสั่งดังกล่าวให้ผู้อุทธรณ์ทราบ⁴¹ ผู้อุทธรณ์อาจคัดค้านกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ได้ โดยอ้างเหตุผลคัดค้านตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 121 แห่งพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 และที่กำหนดไว้ใน ข้อ 39 ของ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551

(2) การตั้งกรรมการเจ้าของสำนวน

เมื่อองค์คณะวินิจฉัยได้รับสำนวนอุทธรณ์จากประธาน ก.พ.ค. แล้ว กรณีที่ ก.พ.ค. เป็นองค์คณะวินิจฉัย ให้ประธาน ก.พ.ค. แต่งตั้ง กรรมการ ก.พ.ค. คนหนึ่งเป็นกรรมการเจ้าของสำนวนหรือกรณีที่มีคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์คณะใดคณะหนึ่งเป็นองค์คณะวินิจฉัย ให้ประธานคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์คณะนั้นแต่งตั้งกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ในคณะดังกล่าวเป็นกรรมการเจ้าของสำนวน กรรมการเจ้าของสำนวนโดยการช่วยเหลือของนิติกรผู้รับผิดชอบสำนวน จะทำหน้าที่ในการตรวจพิจารณาอุทธรณ์ กำหนดประเด็นข้อพิพาท ละจัดทำความเห็นในประเด็นของอุทธรณ์เพื่อเสนอต่อองค์คณะวินิจฉัย

⁴⁰ ข้อ 38 ในกรณีเรื่องอุทธรณ์ใดมีลักษณะหนึ่งลักษณะใดดังต่อไปนี้ ประธาน ก.พ.ค. จะให้มีการวินิจฉัยปัญหาหรือเรื่องอุทธรณ์ใดโดยองค์คณะวินิจฉัยหลายของคณะพิจารณาวินิจฉัย ตามที่ประธาน ก.พ.ค. กำหนดก็ได้

- (1) เรื่องที่เกี่ยวกับระบบราชการ หรือประโยชน์สาธารณะ
- (2) เรื่องที่มีประเด็นวินิจฉัยเกี่ยวกับหลักกฎหมายหรือหลักการที่สำคัญ
- (3) เรื่องที่อาจมีผลเป็นการกลับหรือแก้ไขแนวทางการลงโทษเดิม
- (4) เรื่องที่เป็นโครงการใหญ่และมีงบประมาณสูง
- (5) เรื่องอื่นๆ ที่ประธาน ก.พ.ค. เห็นสมควร

⁴¹ ข้อ 37 เมื่อได้มีการตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์และได้มีการจ่ายสำนวนแล้ว ให้ประธานกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์แจ้งคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ให้ผู้อุทธรณ์ทราบ โดยให้ผู้อุทธรณ์ลงลายมือชื่อและวันที่รับทราบไว้เป็นหลักฐาน แล้วมอบสำนวนคำสั่งให้ไว้หนึ่งฉบับ หรือจะส่งสำเนาคำสั่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปให้ผู้อุทธรณ์ ณ ที่อยู่ซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการ หรือหลักฐานที่ปรากฏจากการไต่สวนก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ เมื่อล่วงพ้นสิบห้าวัน นับแต่วันส่งสำเนาคำสั่งดังกล่าว ให้ถือว่าผู้อุทธรณ์ได้รับทราบคำสั่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์แล้ว

(3) การพิจารณาหรือไม่รับอุทธรณ์

ในเบื้องต้น องค์คณะวินิจฉัยจะต้องพิจารณาก่อนว่า อุทธรณ์ที่ได้มีการยื่นและจ่ายสำนวนมานั้น เป็นอุทธรณ์ที่รับไว้พิจารณาได้หรือไม่ โดยกรรมการเจ้าของสำนวนจะเป็นผู้รวบรวมข้อเท็จจริงและทำความเข้าใจวิเคราะห์สำนวนเบื้องต้น โดยมีนิติกรผู้รับผิดชอบสำนวนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ก.พ. เป็นผู้ช่วยเหลือ และเสนอความเห็นเพื่อให้องค์คณะวินิจฉัยคณะนั้นพิจารณาลงมติสั่งการว่าจะรับอุทธรณ์ไว้หรือไม่ กรณีที่องค์คณะวินิจฉัยนั้นเห็นว่าเป็นอุทธรณ์ที่ยื่นมาเป็นอุทธรณ์ไม่อาจรับไว้พิจารณาได้ กรณีที่ ก.พ.ค. เป็นองค์คณะวินิจฉัย สามารถมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์ได้ หรือหากเป็นกรณีที่คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์เป็นองค์คณะวินิจฉัย ให้คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์นั้นมีคำวินิจฉัยไม่รับอุทธรณ์และส่งเรื่องให้ ก.พ.ค. พิจารณาวินิจฉัยต่อไป หากว่าเป็นอุทธรณ์ที่รับไว้พิจารณาได้ ก็ให้ดำเนินการในกระบวนการพิจารณาต่อไป⁴² เว้นแต่อุทธรณ์ดังกล่าว ต้องห้ามมิให้รับไว้พิจารณา⁴³

กรณีที่คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์เป็นองค์คณะวินิจฉัย มีคำวินิจฉัยไม่รับอุทธรณ์ องค์คณะวินิจฉัยต้องเสนอให้ ก.พ.ค. เพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป (ข้อ 46 วรรคสอง ของกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551)

⁴² ข้อ 50 เมื่อองค์คณะวินิจฉัยได้รับความเห็นของกรรมการเจ้าของสำนวนตามข้อ 48 (2) หรือ (3) แล้วให้องค์คณะวินิจฉัยพิจารณามีคำวินิจฉัย ดังนี้

(1) ในกรณีที่ ก.พ.ค. เป็นองค์คณะวินิจฉัย

(ก) ถ้าเห็นว่าเป็นอุทธรณ์ที่ห้ามรับไว้พิจารณาตามข้อ 49 ก็ให้มีคำวินิจฉัยไม่รับอุทธรณ์นั้นไว้พิจารณา และสั่งจำหน่ายอุทธรณ์นั้นออกจากสารบบ

(ข) ถ้าเห็นว่าเป็นอุทธรณ์ที่รับไว้พิจารณาได้ ก็ให้สั่งรับอุทธรณ์นั้นไว้พิจารณาและให้กรรมการ ก.พ.ค. เจ้าของสำนวนดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

(2) ในกรณีที่คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์เป็นองค์คณะวินิจฉัย

(ก) ถ้าเห็นว่าเป็นอุทธรณ์ที่ห้ามรับไว้พิจารณาตามข้อ 49 ก็ให้มีคำวินิจฉัยไม่รับอุทธรณ์นั้นไว้พิจารณาและเสนอ ก.พ.ค. พิจารณาวินิจฉัย เมื่อ ก.พ.ค. วินิจฉัยแล้ว ให้จำหน่ายอุทธรณ์นั้นออกจากสารบบ

(ข) ถ้าเห็นว่าเป็นอุทธรณ์ที่รับไว้พิจารณาได้ ก็ให้สั่งรับอุทธรณ์นั้นไว้พิจารณาและให้กรรมการเจ้าของสำนวนดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

⁴³ ข้อ 49 อุทธรณ์ดังต่อไปนี้ เป็นอุทธรณ์ที่ห้ามรับไว้พิจารณา

- (1) เป็นเรื่องที่ไม่อาจอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ได้ตามมาตรา 114 วรรคหนึ่ง
- (2) ผู้อุทธรณ์มิใช่เป็นผู้มีสิทธิอุทธรณ์ตามมาตรา 114 วรรคหนึ่ง
- (3) เป็นอุทธรณ์ที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดเวลาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 114 วรรคหนึ่ง
- (4) เป็นเรื่องที่ได้เคยมีการอุทธรณ์และได้มีคำวินิจฉัยหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว
- (5) เป็นกรณีตามข้อ 48 (2) และ (3)

8) การแสวงหาข้อเท็จจริง

เมื่อองค์คณะวินิจฉัยที่พิจารณาคำอุทธรณ์ใดเห็นว่า อุทธรณ์ที่ได้ยื่นมานั้น เป็นอุทธรณ์ที่รับไว้พิจารณาได้ และเป็นอุทธรณ์ที่ถูกต้อง สมบูรณ์ และครบถ้วน ให้เริ่มกระบวนการในการค้นหาข้อเท็จจริง กระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงในการพิจารณาอุทธรณ์ ประกอบไปด้วย

(1) ข้อเท็จจริงจากคำอุทธรณ์ของผู้ยื่นอุทธรณ์

(2) คำแก้อุทธรณ์ กระบวนการนี้เป็นการที่กรรมการเจ้าของสำนวนมีคำสั่งให้คู่กรณีในอุทธรณ์ทำคำแก้ไขอุทธรณ์พร้อมทั้งพยานหลักฐานอื่นเพื่อสนับสนุนคำแก้อุทธรณ์ของตนและยื่นเข้ามาภายในระยะเวลา 30 วันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาอุทธรณ์⁴⁴

(3) คำคัดค้านคำแก้อุทธรณ์ คำคัดค้านคำแก้อุทธรณ์นี้เป็นกระบวนการภายหลังจากที่คู่กรณีอุทธรณ์ได้ยื่นคำแก้อุทธรณ์แล้ว ซึ่งกรรมการเจ้าของสำนวนจะต้องสั่งให้ผู้อุทธรณ์ยื่นคำคัดค้านคำแก้ไขอุทธรณ์ภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำแก้อุทธรณ์⁴⁵

(4) การใช้อำนาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงขององค์คณะวินิจฉัยในการแสวงหาข้อเท็จจริงตามความเหมาะสม จากการไต่สวนพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือพยานหลักฐานอื่นนอกจากที่ปรากฏในคำอุทธรณ์ คำแก้อุทธรณ์ คำคัดค้านคำแก้อุทธรณ์ หรือ คำคำแก้อุทธรณ์เพิ่มเติม หรือข้อเท็จจริงจากการสรุปสำนวนของกรรมการเจ้าของสำนวน

⁴⁴ ข้อ 51 เมื่อกรรมการเจ้าของสำนวน เห็นว่าอุทธรณ์ใดเป็นอุทธรณ์ที่สมบูรณ์ครบถ้วนให้มีคำสั่งให้คู่กรณีในอุทธรณ์ทำคำแก้อุทธรณ์ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง โดยส่งสำเนาคำอุทธรณ์และสำเนาพยานหลักฐานไปด้วย ในกรณีที่เห็นสมควรจะกำหนดประเด็นที่คู่กรณีในอุทธรณ์ต้องทำคำแก้อุทธรณ์ หรือให้จัดส่งพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือที่จะเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาด้วยก็ได้

ในกรณีที่พยานหลักฐานประกอบอุทธรณ์มีปริมาณหรือสภาพที่ทำให้การส่งสำเนาให้แก่คู่กรณีในอุทธรณ์เป็นภาระอย่างมาก ให้ส่งสำเนาอุทธรณ์ไปพร้อมกับรายการพยานหลักฐานที่คู่กรณีในอุทธรณ์อาจขอดูหรือขอรับได้ที่ ก.พ.ค.

⁴⁵ ข้อ 55 เมื่อคู่กรณีในอุทธรณ์ยื่นคำแก้อุทธรณ์แล้ว ให้กรรมการเจ้าของสำนวนส่งสำเนาคำแก้อุทธรณ์พร้อมทั้งสำเนาพยานหลักฐานไปยังผู้อุทธรณ์เพื่อให้ผู้อุทธรณ์คัดค้านหรือยอมรับคำแก้อุทธรณ์ หรือพยานหลักฐานที่คู่กรณีในอุทธรณ์ยื่นต่อกรรมการเจ้าของสำนวน ในการนี้จะกำหนดประเด็นให้ผู้อุทธรณ์ต้องชี้แจงหรือให้จัดส่งพยานหลักฐานใดๆ ด้วยก็ได้

ถ้าผู้อุทธรณ์ประสงค์จะคัดค้านคำแก้อุทธรณ์ ให้ทำคำคัดค้านคำแก้อุทธรณ์ยื่นต่อกรรมการเจ้าของสำนวนภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำแก้อุทธรณ์

ถ้าผู้อุทธรณ์ไม่ประสงค์จะทำคำคัดค้านคำแก้อุทธรณ์ แต่ประสงค์จะให้พิจารณาอุทธรณ์ต่อไป ให้แจ้งเป็นหนังสือให้ทราบภายในกำหนดเวลาตามวรรคสอง

ถ้าผู้อุทธรณ์ไม่ดำเนินการตามวรรคสองหรือวรรคสาม ให้กรรมการเจ้าของสำนวนสั่งจำหน่ายอุทธรณ์ออกจากสารบบก็ได้

การไต่สวนดังกล่าวจะต้องแจ้งกำหนดการให้คู่กรณีทราบล่วงหน้า เพื่อเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านหรือแสดงพยานหลักฐานเพื่อโต้แย้ง⁴⁶

9) การสรุปสำนวน

กระบวนการในสรุปสำนวน เป็นการจัดทำบันทึกสรุปความเห็นของกรรมการเจ้าของสำนวนภายหลังจากที่กรรมการเจ้าของสำนวนเห็นว่า ข้อเท็จจริงที่ใช้ประกอบการพิจารณาเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยแล้ว พร้อมเอกสารพยานหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอต่อองค์คณะวินิจฉัยเพื่อพิจารณาวินิจฉัย⁴⁷ ซึ่งในบันทึกสรุปสำนวนเห็นการสรุปข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานต่างๆ ประเด็นที่ต้องวินิจฉัยทั้งในข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง พร้อมทั้งความเห็นของกรรมการเจ้าของสำนวนเกี่ยวกับประเด็นนั้นๆ และโดยการสรุปข้อเท็จจริงได้จากคำอุทธรณ์และเอกสารอื่นๆ ของคู่กรณีรวมพยานหลักฐานต่างๆ ของกรรมการเจ้าของสำนวนนั้น ต้องส่งให้คู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน ก่อนวันนั่งพิจารณาครั้งแรก⁴⁸

10) การกำหนดวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริง

เมื่อองค์คณะวินิจฉัยได้พิจารณาสำนวนจากกรรมการเจ้าของสำนวนแล้ว ถ้าหากพิจารณาแล้วว่าเป็นข้อเท็จจริงที่มีอยู่เพียงพอต่อการพิจารณาวินิจฉัยแล้ว ไม่จำเป็นต้องแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมอีก องค์คณะวินิจฉัยก็จะกำหนดวันซึ่งเป็น “วันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริง” และแจ้งให้คู่กรณีทราบ ผลของการกำหนดวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริงนั้นเป็นผลให้ภายหลังจากนั้นดังกล่าว ไม่สามารถยื่นคำอุทธรณ์เพิ่มเติม คำแก้อุทธรณ์ คำคัดค้านคำแก้อุทธรณ์ คำแก้อุทธรณ์

⁴⁶ หมวด 7 การแสวงหาข้อเท็จจริงของกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551

⁴⁷ ข้อ 66 เมื่อกรรมการเจ้าของสำนวนได้พิจารณาข้อเท็จจริงตามคำอุทธรณ์ คำแก้อุทธรณ์ของคู่กรณี รวมทั้งข้อเท็จจริงอื่นที่ได้มาตามหมวด 7 แล้ว เห็นว่ามีข้อเท็จจริงเพียงพอสามารถมีคำวินิจฉัยชี้ขาดได้แล้ว ให้จัดทำบันทึกสรุปสำนวนของกรรมการเจ้าของสำนวน และเสนอบันทึกดังกล่าวพร้อมเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาเรื่องนี้ทั้งหมดเสนอให้องค์คณะวินิจฉัยเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

⁴⁸ ข้อ 67 บันทึกสรุปสำนวนอย่างน้อยต้องประกอบด้วย

- (1) ชื่อผู้อุทธรณ์และคู่กรณีในอุทธรณ์
 - (2) สรุปข้อเท็จจริงที่ได้จากคำอุทธรณ์และเอกสารอื่นๆ ของคู่กรณี รวมทั้งพยานหลักฐานต่างๆ และสรุปคำขอของผู้อุทธรณ์
 - (3) สรุปข้อเท็จจริงที่กรรมการเจ้าของสำนวนแสวงหาเพิ่มเติม (ถ้ามี)
 - (4) ประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยทั้งข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง
 - (5) ความเห็นของกรรมการเจ้าของสำนวนเกี่ยวกับประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยและคำขอของผู้อุทธรณ์
- บันทึกสรุปสำนวนของกรรมการเจ้าของสำนวนตาม (2) ให้ส่งให้แก่คู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน ก่อนวันนั่งพิจารณาครั้งแรกตามข้อ 76

เพิ่มเติม หรือพยานหลักฐานอื่นๆ ได้⁴⁹ และภายหลังจากการกำหนดวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริงแล้ว กรรมการเจ้าของสำนวนก็จะส่งสรุปสำนวนให้กับนิติกรผู้แถลง (กรณีที่มีแต่งตั้งนิติกรผู้แถลงไว้ เพื่อจัดทำคำแถลง โดยหลักให้จัดทำเป็นหนังสือ เว้นแต่อุทธรณ์นั้นเป็นเรื่องเร่งด่วน หรือเป็นเรื่องที่มีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ไม่ยุ่งยาก นิติกรผู้แถลงจะทำคำแถลงด้วยวาจาก็ได้⁵⁰

11) บทบาทของนิติกรผู้แถลงและนิติกรผู้รับผิดชอบสำนวน

เมื่อได้มีการกำหนดวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริงแล้ว กรรมการเจ้าของสำนวนจะต้องสรุปสำนวนส่งให้กับนิติกรผู้แถลงเพื่อจัดทำคำแถลง (กรณีที่อุทธรณ์เรื่องใดมีการแต่งตั้งนิติกรผู้แถลงไว้) ซึ่งนิติกรผู้แถลงนี้เองจะเป็นผู้จัดทำแถลง ซึ่งเป็นการสรุปข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และความเห็นของตนในการวินิจฉัยอุทธรณ์นั้น ต่อองค์คณะวินิจฉัย และจะเป็นผู้ชี้แจงด้วยวาจาต่อองค์คณะวินิจฉัยในวันนั่งพิจารณาอุทธรณ์นั้น และให้มีสิทธิอยู่ร่วมการพิจารณาและการประชุมเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดอุทธรณ์ในเรื่องดังกล่าวได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงในการวินิจฉัยนั้น⁵¹ และมีนิติกร

⁴⁹ ข้อ 69 เมื่อองค์คณะวินิจฉัยได้รับสำนวนจากกรรมการเจ้าของสำนวนแล้ว หากเห็นว่าไม่มีกรณีที่จะต้องแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม ให้มีคำสั่งกำหนดวันหนึ่งวันใดเป็นวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น

ให้องค์คณะวินิจฉัยแจ้งให้คู่กรณีทราบกำหนดวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริงล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบวัน

บรรดาคำอุทธรณ์เพิ่มเติม คำแก้อุทธรณ์ คำคัดค้านคำแก้อุทธรณ์ คำแก้อุทธรณ์เพิ่มเติม รวมทั้งพยานหลักฐานอื่นๆ ที่ยื่นหลังวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริง ไม่ให้รับไว้เป็นส่วนหนึ่งของอุทธรณ์ และไม่ต้องส่งสำเนาให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้อง

⁵⁰ ข้อ 70 เมื่อกำหนดวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริงแล้ว ให้กรรมการเจ้าของสำนวนส่งสรุปสำนวนให้นิติกรผู้แถลง (ถ้ามี) เพื่อจัดทำคำแถลงโดยเร็ว

คำแถลงให้จัดทำเป็นหนังสือ เว้นแต่เรื่องอุทธรณ์ใดเป็นเรื่องเร่งด่วน หรือเป็นเรื่องที่มีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายไม่ยุ่งยาก นิติกรผู้แถลงจะเสนอคำแถลงด้วยวาจาแทนคำแถลงเป็นหนังสือหลังจากที่ได้หารือกับองค์คณะวินิจฉัยก็ได้ ในการแถลงด้วยวาจา นิติกรผู้แถลงต้องจัดทำบันทึกคำแถลงดังกล่าวเป็นหนังสือถึงข้อสาระสำคัญในคำแถลงติดไว้ในสำนวนอุทธรณ์ด้วย โดยจะจัดทำก่อนหรือหลังการเสนอคำแถลงด้วยวาจาก็ได้

เมื่อนิติกรผู้แถลง ได้จัดทำคำแถลงเป็นหนังสือหรือสามารถเสนอคำแถลงด้วยวาจาได้แล้ว ให้องค์คณะวินิจฉัยกำหนดวันนั่งพิจารณาอุทธรณ์ครั้งแรกต่อไป

⁵¹ ข้อ 81 ก่อนวันนั่งพิจารณาอุทธรณ์ให้กรรมการเจ้าของสำนวนส่งมอบเรื่องอุทธรณ์ให้นิติกรผู้แถลงพิจารณา และให้จัดทำสรุปข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และความเห็นของตนในการวินิจฉัยเรื่องนั้น เสนอต่อองค์คณะวินิจฉัย และให้การชี้แจงด้วยวาจาต่อองค์คณะในวันนั่งพิจารณาอุทธรณ์นั้น และให้มีสิทธิอยู่ร่วมในการพิจารณาและการประชุมปรึกษาเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องนั้นได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงในการวินิจฉัยเรื่องนั้น

ให้ประธาน ก.พ.ค. ตั้งนิติกรผู้แถลงจากบัญชีรายชื่อนิติกรผู้แถลงประจำสำนวนที่เลขาธิการ ก.พ. ประกาศตั้งไว้

ผู้รับผิดชอบสำนวนทำหน้าที่ในการช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานของกรรมการเจ้าของสำนวนเกี่ยวกับการพิจารณาอุทธรณ์ และการปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมายด้วย⁵²

12) การนั่งพิจารณาอุทธรณ์

ในการพิจารณาอุทธรณ์ องค์กรคณะวินิจฉัยต้องจัดให้มีการนั่งพิจารณาอุทธรณ์อย่างน้อยหนึ่งครั้ง เพื่อให้โอกาสคู่กรณีมาแถลงการณ์ด้วยวาจาต่อหน้าองค์กรคณะวินิจฉัย⁵³ เมื่อเริ่มการพิจารณาอุทธรณ์ครั้งแรก กรรมการเจ้าของสำนวนจะเสนอสรุปข้อเท็จจริงและประเด็นของเรื่อง และให้คู่กรณีแถลงด้วยวาจาประกอบคำแถลงเป็นหนังสือที่ได้ยื่นไว้แล้ว โดยให้ผู้อุทธรณ์เป็นผู้แถลงก่อน⁵⁴ องค์กรคณะวินิจฉัยอาจมีการซักถามคู่กรณีหรือพยานได้⁵⁵ ซึ่งจะต้องเปิดโอกาสให้คู่กรณีได้ทราบถึงข้ออ้างหรือข้อโต้แย้งของแต่ละฝ่าย และต้องให้คู่กรณีแสดงพยานหลักฐานของฝ่ายตนเพื่อยืนยันหรือหักล้างข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายได้⁵⁶ ซึ่งเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการ

⁵² ข้อ 93 ให้เลขาธิการ ก.พ. แต่งตั้งนิติกรของสำนักงาน ก.พ. เป็นนิติกรผู้รับผิดชอบสำนวน เพื่อช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของกรรมการเจ้าของสำนวนเกี่ยวกับการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

⁵³ ข้อ 76 ในการพิจารณาอุทธรณ์ ให้องค์กรคณะวินิจฉัยจัดให้มีการนั่งพิจารณาอุทธรณ์อย่างน้อยหนึ่งครั้งเพื่อให้คู่กรณีมีโอกาสมาแถลงด้วยวาจาต่อหน้า เว้นแต่กรณีที่มิควำวินิจฉัยไม่รับอุทธรณ์และให้จำหน่ายอุทธรณ์ออกจากสารบบความ ไม่ต้องมีการนั่งพิจารณาอุทธรณ์นั้น

องค์กรคณะวินิจฉัยต้องแจ้งกำหนดวันนั่งพิจารณาอุทธรณ์ครั้งแรกให้คู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันเพื่อเปิดโอกาสให้คู่กรณีได้แถลงสรุปอุทธรณ์และคำแก้อุทธรณ์ของตน

⁵⁴ ข้อ 78 เมื่อเริ่มการนั่งพิจารณาครั้งแรก ให้กรรมการเจ้าของสำนวนเสนอสรุปข้อเท็จจริงและประเด็นของเรื่องนั้น แล้วให้คู่กรณีแถลงด้วยวาจาประกอบคำแถลงเป็นหนังสือที่ได้ยื่นไว้ตามข้อ 77 โดยให้ผู้อุทธรณ์แถลงก่อน

คำแถลงด้วยวาจาของคู่กรณีต้องกระชับและอยู่ในประเด็น โดยไม่อาจยกข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายอื่นนอกจากที่ปรากฏในคำแถลงเป็นหนังสือ

ในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายใดไม่ยื่นคำแถลงเป็นหนังสือ แต่มาอยู่ในวันนั่งพิจารณาครั้งแรก คู่กรณีฝ่ายนั้นจะแถลงด้วยวาจาได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากองค์กรคณะวินิจฉัย หรือองค์กรคณะวินิจฉัยสั่งให้แถลง

⁵⁵ ข้อ 79 ในการนั่งพิจารณาอุทธรณ์ ให้องค์กรคณะวินิจฉัยเป็นผู้ซักถามคู่กรณีและพยาน และให้นำข้อ 60 ข้อ 61 และข้อ 65 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

⁵⁶ ข้อ 80 ให้กรรมการเจ้าของสำนวนทำหน้าที่ตรวจสอบและเสนอความเห็นในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายต่อองค์กรคณะวินิจฉัย ตลอดจนการดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องนั้น

ในระหว่างการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้เปิดโอกาสให้คู่กรณีได้ทราบถึงข้ออ้างและข้อแย้งของแต่ละฝ่าย และให้คู่กรณีแสดงพยานหลักฐานของฝ่ายตนเพื่อยืนยันหรือหักล้างข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายได้

แถลงสรุปของคู่กรณีแล้ว ก็จะเป็นการแถลงด้วยวาจาเพื่อประกอบคำแถลงการณ์ของนิติกรผู้แถลง ต่อองค์คณะวินิจฉัย โดยที่คู่กรณีหรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้องนั้นไม่ได้อยู่ในการพิจารณา⁵⁷

13) การทำคำวินิจฉัย

ภายหลังจากการเสร็จสิ้นการแถลงการณ์ของนิติกรผู้แถลงแล้ว ซึ่งอาจเป็นวันเดียวกัน หรือวันอื่นก็ได้ และให้องค์คณะวินิจฉัยประชุมเพื่อพิจารณาวินิจฉัย⁵⁸ โดยคำวินิจฉัยอย่างน้อย ต้องมีรายละเอียดตามที่กำหนดในข้อ 85⁵⁹ และให้องค์คณะวินิจฉัยมีคำวินิจฉัยได้ตามที่กำหนด ในข้อ 86⁶⁰

เมื่อกรรมการเจ้าของสำนวนเห็นว่าได้รวบรวมข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเพียงพอแล้ว ก็ให้ทำความเห็นเสนอ ให้องค์คณะวินิจฉัย เพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ในการให้โอกาสคู่กรณีตามวรรคสอง ให้กรรมการเจ้าของสำนวนกำหนดให้คู่กรณีแสดงพยานหลักฐาน ของฝ่ายตนภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าคู่กรณีมิได้ปฏิบัติภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ถือว่าคู่กรณีที่ไม่ได้แสดง พยานหลักฐานนั้น ไม่มีพยานหลักฐานสนับสนุนหรือยอมรับข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐานของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วแต่กรณี และให้องค์คณะวินิจฉัยพิจารณามีคำวินิจฉัยต่อไปตามที่เห็นเป็นการยุติธรรม

ในกรณีที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนดตาม วรรคสามหรือมีพฤติกรรมประวิงเรื่องให้ล่าช้า ให้ ก.พ.ค. รายงานผู้บังคับบัญชา ผู้กำกับดูแล ผู้ควบคุม หรือ นายกรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงหรือสั่งการหรือลงโทษทางวินัยต่อไปก็ได้

⁵⁷ ข้อ 83 ในวันนั่งพิจารณาอุทธรณ์ เมื่อเสร็จสิ้นการแถลงและการนำพยานหลักฐานมาสืบประกอบคำแถลงของ คู่กรณีแล้ว ให้นิติกรผู้แถลงชี้แจงด้วยวาจาต่อองค์คณะวินิจฉัยเพื่อประกอบคำแถลงการณ์เป็นหนังสือที่ได้เสนอ ไว้แล้ว หรือเสนอคำแถลงด้วยวาจาตามที่กำหนดไว้ในข้อ 81 โดยบุคคลซึ่งมิได้รับอนุญาตจากองค์คณะวินิจฉัยจะ อยู่ในห้องพิจารณาในขณะที่นิติกรผู้แถลงชี้แจงหรือเสนอคำแถลงด้วยวาจาไม่ได้

ในกรณีที่นิติกรผู้แถลงเห็นว่า จากคำแถลงและการนำพยานหลักฐานมาสืบประกอบคำแถลงของคู่กรณี ทำให้ข้อเท็จจริงในการพิจารณาอุทธรณ์เปลี่ยนแปลงไป และมีผลกระทบต่อคำแถลงเป็นหนังสือที่เสนอไว้แล้ว หรือต่อคำแถลงด้วยวาจาที่จะเสนอ นิติกรผู้แถลงจะจัดทำคำแถลงเป็นหนังสือขึ้นใหม่ หรือเสนอคำแถลงด้วย วาจาต่อองค์คณะวินิจฉัยเพื่อพิจารณาในวันอื่นก็ได้

⁵⁸ ข้อ 84 เมื่อเสร็จสิ้นการแถลงของนิติกรผู้แถลงแล้ว ให้องค์คณะวินิจฉัยนัดประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาวินิจฉัย หรือมีคำสั่งในวันเดียวกันนั้นหรือวันอื่น

⁵⁹ ข้อ 85 คำวินิจฉัยหรือคำสั่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วย

- (1) ชื่อผู้อุทธรณ์
- (2) ชื่อคู่กรณีในอุทธรณ์
- (3) สรุปอุทธรณ์และคำขอของผู้อุทธรณ์
- (4) สรุปคำแก้อุทธรณ์
- (5) ประเด็นที่จะต้องวินิจฉัย
- (6) คำวินิจฉัยแต่ละประเด็นพร้อมทั้งเหตุผล

การประชุมวินิจฉัยขององค์คณะวินิจฉัยให้เป็นไปตามระเบียบ ก.พ.ค. ว่าด้วยการประชุมของคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์⁶¹ หากกรรมการเจ้าของสำนวนของอุทธรณ์สำนวนใด

(7) สรุปคำวินิจฉัยที่กำหนดให้ผู้กรณีปฏิบัติหรือดำเนินการต่อไป

คำวินิจฉัยหรือคำสั่งตามวรรคหนึ่งต้องลงลายมือชื่อขององค์คณะวินิจฉัยที่นั่งพิจารณาและวินิจฉัยอุทธรณ์นั้นด้วย ถ้าผู้ใดมีเหตุจำเป็นไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ ให้ผู้นั้นจดแจ้งเหตุดังกล่าวไว้ในคำวินิจฉัยหรือคำสั่งนั้นด้วย

⁶⁰ ข้อ 86 การพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ ให้องค์คณะวินิจฉัยมีคำวินิจฉัยตามข้อ 50 หรือมีคำวินิจฉัยเป็นอย่างอื่นดังนี้

ก) การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัย

(1) ถ้าเห็นว่าการสั่งลงโทษดำเนินการถูกต้องตามกฎหมายและระดับโทษเหมาะสมแล้ว ให้มีคำวินิจฉัยให้ยกอุทธรณ์

(2) ถ้าเห็นว่าการสั่งลงโทษดำเนินการไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ให้มีคำวินิจฉัยให้ยกเลิกคำสั่งและให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการเสียใหม่ให้ถูกต้อง

(3) ถ้าเห็นว่าการดำเนินการทางวินัยถูกต้องตามกฎหมายและผู้อุทธรณ์ควรได้รับโทษเบาลง ให้มีคำวินิจฉัยให้ลดโทษเป็นสถานโทษหรืออัตราโทษที่เบาลง แต่ถ้าเห็นว่าผู้อุทธรณ์กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงจะลดโทษต่ำกว่าปลดออกไม่ได้

(4) ถ้าเห็นว่าการดำเนินการทางวินัยถูกต้องตามกฎหมาย และเห็นว่าการกระทำของผู้อุทธรณ์ไม่เป็นความผิดทางวินัย หรือพยานหลักฐานยังฟังไม่ได้ว่าผู้อุทธรณ์กระทำผิดวินัย ให้มีคำวินิจฉัยให้ยกโทษ

(5) ถ้าเห็นว่าการดำเนินการทางวินัยถูกต้องตามกฎหมาย และเห็นว่าการกระทำของผู้อุทธรณ์ไม่เป็นความผิดทางวินัย หรือพยานหลักฐานยังฟังไม่ได้ว่าผู้อุทธรณ์กระทำผิดวินัย ให้มีคำวินิจฉัยให้ยกโทษ

ข) กรณีอุทธรณ์คำสั่งให้ออกจากราชการ

(1) ถ้าเห็นว่าการสั่งให้ออกจากราชการ ได้ดำเนินการถูกต้องตามกฎหมายและเหมาะสมแก่กรณีแล้ว ให้มีคำวินิจฉัยให้ยกอุทธรณ์

(2) ถ้าเห็นว่าการสั่งให้ออกจากราชการได้ดำเนินการไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ให้มีคำวินิจฉัยให้ยกเลิกคำสั่งและให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการเสียใหม่ให้ถูกต้อง

(3) ถ้าเห็นว่าการสั่งให้ออกจากราชการถูกต้องตามกฎหมายและเห็นว่ายังไม่เหมาะที่จะให้ผู้อุทธรณ์ออกจากราชการ ในกรณีเช่นนี้ให้มีคำวินิจฉัยให้ยกเลิกคำสั่งและให้ผู้อุทธรณ์กลับเข้ารับราชการต่อไป

(4) ถ้าเห็นว่าคุณสมบัติในคำสั่งให้ออกจากราชการไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ให้มีคำวินิจฉัยให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความให้เป็นการถูกต้องเหมาะสม

๑๓๑

๑๓๑

⁶¹ ข้อ 88 การประชุมของ ก.พ.ค. หรือองค์คณะวินิจฉัยให้เป็นไปตามระเบียบ ก.พ.ค. ว่าด้วยการประชุมของคณะกรรมการ ก.พ.ค. คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ และคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์

มีความเห็นแย้งกับคำวินิจฉัย กรรมการเจ้าของสำนวนผู้นั้นมีสิทธิทำความเห็นแย้งได้⁶² หลักการว่าด้วยข้อห้ามของการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาชี้ว่า และการฟ้องชี้ว่านำมาใช้กับการดำเนินกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์ด้วย⁶³ และต้องพิจารณาอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 120 วัน นับแต่วันที่ประธาน ก.พ.ค. ได้รับอุทธรณ์ เว้นเสียแต่จะมีเหตุขัดข้อง ก็อาจขยายระยะเวลาได้อีกไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละขยไม่เกิน 60 วัน และจะต้องแสดงเหตุผลของการขยายเวลาดังกล่าวไว้ด้วย⁶⁴

กรณีที่ต้องคัดค้านวินิจฉัยเป็นคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ เมื่อองค์คณะวินิจฉัยได้มีคำวินิจฉัยเป็นประการใดแล้ว ให้เสนอต่อ ก.พ.ค. เพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

3.4.5 กระบวนการพิจารณาการร้องทุกข์

ดังที่ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการร้องทุกข์ขึ้นเรื่องอำนาจหน้าที่ของ ก.พ.ค. ข้างต้นการร้องทุกข์นั้นๆ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ เพื่อสร้างความสำคัญ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเปิดโอกาสให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาทบทวนแก้ไขหรือชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติของตนที่เป็นเหตุให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชารู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือเกิดความคับข้องใจ อันจะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งในองค์กรได้ หรือเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาได้รับทราบความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือมีความคับข้องใจของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอันเกิดจากการปฏิบัติของตนและมีโอกาสชี้แจงทำความเข้าใจหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขเกี่ยวกับการปฏิบัติของตนได้อย่างเหมาะสม หรือเพื่อให้กลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาให้เป็นไปโดยถูกต้อง มีความเป็นธรรมและเหมาะสม พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 ได้กำหนดให้ข้าราชการที่มีความคับข้องใจอันเกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติต่อตนของผู้บังคับบัญชา (และเป็นกรณีที่มีใ้การกระทำอันเป็นเหตุอุทธรณ์) ข้าราชการพลเรือนผู้นั้นมีสิทธิร้องทุกข์ได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด บทบัญญัติมาตรา 123 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 ได้กำหนดให้องค์กรเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจ

⁶² ข้อ 87 ในกรณีที่กรรมการเจ้าของสำนวนผู้ใดมีความเห็นแย้ง ให้ผู้นั้นมีสิทธิทำความเห็นแย้ง พร้อมทั้งเหตุผลของตนรวมไว้ในคำวินิจฉัยนั้นได้

⁶³ ข้อ 89 เมื่อองค์คณะวินิจฉัยมีคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่งชี้ขาดเรื่องอุทธรณ์ หรือประเด็นข้อใดแห่งเรื่องอุทธรณ์แล้ว ห้ามมิให้ดำเนินการกระบวนการพิจารณาในองค์คณะวินิจฉัยนั้นอันเกี่ยวกับเรื่องอุทธรณ์หรือประเด็นที่ได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้วนั้น

เรื่องอุทธรณ์ที่ได้มีคำวินิจฉัยหรือคำสั่งชี้ขาดถึงที่สุดแล้ว ห้ามมิให้คู่กรณีเดียวกันอุทธรณ์ในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน

⁶⁴ ข้อ 91 การพิจารณาอุทธรณ์ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่ประธาน ก.พ.ค. ได้รับอุทธรณ์ เว้นแต่มีเหตุขัดข้องที่ทำให้การพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าว ก็ให้ขยายระยะเวลาได้อีกซึ่งไม่เกินสองครั้ง โดยแต่ละครั้งจะต้องไม่เกินหกสิบวัน และให้บันทึกเหตุขัดข้องให้ปรากฏไว้ด้วย

ในการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ดังกล่าว ได้แก่ 1) กรณีที่เหตุแห่งการร้องทุกข์เกิดจากผู้บังคับบัญชาระดับใด ผู้มีอำนาจในการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์นั้น ได้แก่ผู้บังคับบัญชาระดับเหนือขึ้นไปตามลำดับ และ 2) กรณีที่ต้นเหตุแห่งการร้องทุกข์นั้นเกิดจากผู้บังคับบัญชาหัวหน้าส่วนราชการซึ่งรับผิดชอบการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี กฎหมายกำหนดให้ ก.พ.ค. เป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์นั้น ทั้งนี้ การร้องทุกข์ทั้งสองกรณีให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ ก.พ.ค. กำหนด ซึ่งปัจจุบัน ก.พ.ค. ได้ออกกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.2551 ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการร้องทุกข์ดังกล่าว

และด้วยขอบเขตการศึกษาในสารนิพนธ์นี้ ซึ่งเป็นการศึกษาในส่วนของ ก.พ.ค. ในประเด็นแง่มุมในส่วนของ ก.พ.ค. กระบวนการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ที่จะกล่าวต่อไปนี้ จึงจะกล่าวถึงเฉพาะที่การพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ที่ ก.พ.ค. เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยเท่านั้น

กระบวนการวิธีพิจารณาว่าด้วยการร้องทุกข์ของ ก.พ.ค. นั้น อาจสรุปสาระสำคัญของกระบวนการได้ ดังต่อไปนี้

1) วัตถุประสงค์ของการร้องทุกข์

การร้องทุกข์นั้นมิวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นสมควรจะได้มีการปรึกษาหารือหรือทำความเข้าใจระหว่างกัน ดังนั้น เมื่อข้าราชการพลเรือนผู้ใดมีความคับข้องใจอันเกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติต่อตนเองของผู้บังคับบัญชา อาจแสดงความประสงค์เพื่อปรึกษาหารือกับผู้บังคับบัญชาเพื่อให้มีการรับฟังและสอบถามปัญหาต่างๆ และหาทางแก้ไขในชั้นต้น หรือหากไม่ประสงค์จะปรึกษาหารือดังกล่าว หรือเมื่อปรึกษาหารือแล้วไม่ได้รับคำชี้แจงหรือไม่เป็นที่พอใจในคำชี้แจง ข้าราชการพลเรือนผู้นั้นอาจร้องทุกข์ได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551 (ข้อ 6 ของกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551)

2) หลักการทั่วไปของวิธีพิจารณาเรื่องร้องทุกข์

หลักทั่วไปของวิธีพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์นั้นมีพื้นฐานของหลักการเช่นเดียวกับวิธีพิจารณาอุทธรณ์ นั่นคือ หลักการกำหนดให้ผู้ทำหน้าที่พิจารณาอยู่ในรูปคณะบุคคล หลักความเป็นกลางและความไม่มีส่วนได้เสียของผู้พิจารณา และหลักการรับฟังคู่ความ ทั้งสามหลักการสำคัญนี้เองก็เป็นพื้นฐานที่แสดงออกในกฎเกณฑ์ในเรื่องต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในกระบวนการวิธีพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ของข้าราชการพลเรือน เช่นเดียวกับวิธีพิจารณาอุทธรณ์ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว นอกจากนี้กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551 ยังได้กำหนดหลักการทั่วไปที่สำคัญของการร้องทุกข์ไว้ ดังนี้ เช่น

(1) กระบวนการร้องทุกข์นั้นผู้ร้องทุกข์สามารถตั้งทนายความหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว เป็นผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณาเรื่องทุกข์แทนตนในขั้นตอนต่างๆ ได้⁶⁵

(2) ในกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องทุกข์นั้น ผู้มีอำนาจวินิจฉัยเรื่องทุกข์มีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงจากพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานหลักฐานของคู่กรณีที่ปรากฏในคำร้องทุกข์⁶⁶

(3) ระยะเวลาต่างๆ ที่กำหนดไว้ในกระบวนการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์นั้น ผู้มีอำนาจวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์มีอำนาจที่จะยื่นหรือขยายระยะเวลาได้ตามความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม⁶⁷

(4) การนับระยะเวลานั้น สำหรับเวลาเริ่มต้นให้นับวันถัดจากวันแรกแห่งระยะเวลานั้นเป็นวันเริ่มต้น ส่วนระยะเวลาสิ้นสุดนั้น หากวันสุดท้ายของระยะเวลาตรงกับวันหยุดราชการ ให้เริ่มนับวันเปิดทำการใหม่เป็นวันสุดท้ายแห่งระยะเวลานั้น⁶⁸

(5) ผู้ร้องทุกข์ที่ได้ยื่นคำร้องทุกข์ไว้แล้ว มีสิทธิที่จะขอถอนคำร้องทุกข์ได้ในเวลาใดๆ ก่อนที่ผู้มีอำนาจวินิจฉัยเรื่องทุกข์จะได้นำคำวินิจฉัยเรื่องทุกข์นั้นก็ได้⁶⁹

⁶⁵ ข้อ 11 ภายใต้บังคับข้อ 8 คู่กรณีอาจมีหนังสือแต่งตั้งให้ทนายความหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งบรรลุนิติภาวะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กำหนดแทนตนในกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ขั้นตอนใดๆ ก็ได้ โดยให้แนบหนังสือแต่งตั้ง หลักฐานแสดงตนของทนายความหรือบุคคลผู้ได้รับแต่งตั้ง พร้อมคำร้องทุกข์หรือจะยื่นในภายหลังก่อนการดำเนินการในขั้นตอนนั้นๆ ก็ได้

⁶⁶ ข้อ 15 ในการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องทุกข์ ผู้มีอำนาจวินิจฉัยเรื่องทุกข์มีอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสม ในกรณีนี้ผู้มีอำนาจวินิจฉัยเรื่องทุกข์อาจแสวงหาข้อเท็จจริงจากพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นนอกเหนือจากพยานหลักฐานของคู่กรณีที่ปรากฏในคำร้องทุกข์ คำแก้คำร้องทุกข์ ก็ได้ ในการแสวงหาข้อเท็จจริงเช่นว่านี้ ผู้มีอำนาจวินิจฉัยเรื่องทุกข์อาจดำเนินการตามที่กำหนดในหมวด 3 ส่วนที่ 2 หรือตามที่เห็นสมควร

ฯลฯ

ฯลฯ

⁶⁷ ข้อ 17 ระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ.ค. นี้ เมื่อผู้มีอำนาจวินิจฉัยเรื่องทุกข์เห็นสมควรหรือเมื่อคู่กรณีมีคำขอ ผู้มีอำนาจวินิจฉัยเรื่องทุกข์มีอำนาจยื่นหรือขยายระยะเวลาได้ตามความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

⁶⁸ ข้อ 18 การนับระยะเวลาตามกฎ ก.พ.ค. นี้ สำหรับเวลาเริ่มต้นให้นับวันถัดจากวันแรกแห่งเวลานั้นเป็นวันเริ่มนับระยะเวลา ส่วนเวลาสิ้นสุด ถ้าวันสุดท้ายแห่งระยะเวลาตรงกับวันหยุดราชการให้นับวันเริ่มเปิดทำการใหม่เป็นวันสุดท้ายแห่งระยะเวลา

⁶⁹ ข้อ 14 ผู้ร้องทุกข์อาจถอนคำร้องทุกข์ที่ยื่นไว้แล้วในเวลาใดๆ ก่อนที่ผู้มีอำนาจวินิจฉัยเรื่องทุกข์จะมีคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดในเรื่องร้องทุกข์นั้นก็ได้

3) ผู้มีสิทธิร้องทุกข์และเหตุแห่งการร้องทุกข์

ผู้มีสิทธิร้องทุกข์ได้นั้นคือ ข้าราชการพลเรือนที่มีความคับข้องใจอันเกิดจากการปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาของตน ซึ่งเป็นกรณีอื่นนอกเหนือจากการอุทธรณ์ตามหมวด 9 การอุทธรณ์ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ข้าราชการพลเรือนผู้นั้นมีสิทธิร้องทุกข์ได้

เหตุแห่งการร้องทุกข์นั้น บทบัญญัติมาตรา 122 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดไว้เป็นหลักกว้างๆ ว่าเป็นเหตุอันเกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นเหตุผลให้ผู้ได้บังคับบัญชา (ผู้ร้องทุกข์) เกิดความคับข้องใจ ซึ่งข้อ 7 ของกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551 ได้ขยายความหมายของเหตุแห่งการร้องทุกข์ดังกล่าวไว้ด้วย⁷⁰

ในประเด็นในเรื่องของเหตุแห่งการร้องทุกข์ดังที่กล่าวไปนั้น เมื่อพิจารณาจากเหตุแห่งการร้องทุกข์ตามที่กำหนดไว้ดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า ต้นเหตุที่จะเป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์ได้นั้น มาจากผู้บังคับบัญชาของข้าราชการพลเรือนผู้ร้องทุกข์ นอกจากนี้ การกำหนดเหตุแห่งการร้องทุกข์ มีลักษณะที่มีความหมายกว้าง ซึ่ง “เหตุแห่งการร้องทุกข์” อาจหมายความรวมถึงการใช้อำนาจโดยฝ่ายเดียวตามกฎหมายของผู้บังคับบัญชาที่มีผลกระทบต่อสิทธิของข้าราชการพลเรือนผู้หนึ่ง

การถอนคำร้องทุกข์ต้องทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้ร้องทุกข์ แต่ถ้าผู้ร้องทุกข์ถอนคำร้องทุกข์ด้วยวาจาต่อผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ ให้ผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์บันทึกไว้ และให้ผู้ร้องทุกข์ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

๑๗๑

๑๗๑

⁷⁰ ข้อ 7 ภายใต้นับข้อ 6 ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดมีความคับข้องใจ อันเกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติต่อตนของผู้บังคับบัญชา และเป็นกรณีที่ไม้อาจอุทธรณ์ตามหมวด 9 การอุทธรณ์ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้ ผู้นั้นมีสิทธิร้องทุกข์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ.ค. นี้

การปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติต่อตนของผู้บังคับบัญชา ซึ่งทำให้เกิดความคับข้องใจ อันเป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์นั้น ต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังนี้

(1) ไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่ง หรือปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติอื่นใด โดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอนหรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดขึ้นเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบ

(2) ไม่มอบหมายงานให้ปฏิบัติ

(3) ประวิงเวลา หรือหน่วงเหนี่ยวการดำเนินการบางเรื่องอันเป็นเหตุให้เสียสิทธิ หรือไม่ได้รับสิทธิประโยชน์อันพึงมีพึงได้ในเวลาอันสมควร

(4) ไม่เป็นไปตาม หรือขัดกับระบบคุณธรรมตามมาตรา 42

ผู้ใด ในลักษณะที่เป็นคำสั่งทางปกครองที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือน (เนื่องจากการดำเนินงานการบริหารงานบุคคลในเกือบทุกๆ กระบวนการนั้น จะต้องมีการใช้อำนาจ ตามกฎหมายในการสั่งการอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ) เช่น คำสั่งที่เกี่ยวกับการบรรจุแต่งตั้ง คำสั่งที่เกี่ยวกับบำเหน็จความชอบ หรือคำสั่งทางการบริหารงานบุคคลอื่นๆ เป็นต้น นอกจากเหตุแห่งการ ร้องทุกข์อันเกิดจากการกระทำของผู้บังคับบัญชาที่มีลักษณะเป็นนิติกรรมแล้ว ผู้บังคับบัญชายังอาจมีการกระทำอื่นๆ อันเป็นเหตุให้มีการร้องทุกข์ได้ เช่น การไม่มอบหมายงานให้ ซึ่งก็มี ลักษณะเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความคับข้องใจอันเป็นเหตุให้มีการร้องทุกข์ได้ เป็นต้น

4) ผู้มีอำนาจวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์

มาตรา 123 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดผู้ที่มีอำนาจในการวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ของข้าราชการพลเรือนไว้สองกรณี ได้แก่ ผู้บังคับบัญชา ชั้นเหนือขึ้นไป (ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือกว่าผู้บังคับบัญชาที่เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์) กล่าวคือ ผู้บังคับบัญชาในระดับใดเป็นต้นเหตุแห่งการร้องทุกข์ ผู้บังคับบัญชาที่เหนือขึ้นไปของผู้บังคับบัญชานั้นเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ และอีกกรณีหนึ่งคือ ถ้าเหตุแห่งการร้องทุกข์ นั้นเป็นผลมาจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาที่เป็น

(1) หัวหน้าส่วนราชการระดับกรมที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือรับผิดชอบการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีหรือต่อรัฐมนตรี

(2) ปลัดกระทรวง

(3) รัฐมนตรีเจ้าสังกัด หรือ

(4) นายกรัฐมนตรี

ผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ดังกล่าว คือ ก.พ.ค.

5) การยื่นคำร้องทุกข์และการตรวจคำร้องทุกข์

กระบวนการในการยื่นคำร้องทุกข์ นั้น ประกอบไปด้วยกระบวนการและเงื่อนไขต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้ คือ

(1) การร้องทุกข์นั้น ให้ผู้ร้องทุกข์ทำคำร้องทุกข์เป็นหนังสือยื่นต่อ ก.พ.ค. ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ทราบหรือถือว่าทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์ตามที่ได้กล่าวไปแล้ว⁷¹ โดยยื่นต่อพนักงานรับคำร้องทุกข์ที่สำนักงาน ก.พ. หรือจะส่งคำร้องทุกข์ทางไปรษณีย์ลงทะเบียนไปยังสำนักงาน ก.พ.

⁷¹ ข้อ 8 การร้องทุกข์ให้ร้องได้สำหรับตนเองเท่านั้น จะร้องทุกข์สำหรับผู้อื่นไม่ได้ และให้ทำคำร้องทุกข์เป็นหนังสือยื่นต่อผู้มีอำนาจวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบ หรือถือว่าทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์ตามข้อ 7

ก็ได้⁷² พนักงานรับคำร้องทุกข์นี้เป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ก.พ. ซึ่งได้รับการมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับการรับคำร้องทุกข์ การตรวจคำร้องทุกข์ และการดำเนินการธุรการอย่างอื่น⁷³

(2) คำร้องทุกข์นั้นต้องใช้ถ้อยคำที่สุภาพ โดยมีสาระสำคัญอย่างน้อย คือ ชื่อ ตำแหน่ง สังกัด และที่อยู่ของผู้ร้องทุกข์ การปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติที่เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์ ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ผู้ร้องทุกข์เห็นว่า เป็นปัญหาของการร้องทุกข์ คำขอของผู้ร้องทุกข์ และลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์ หรือผู้ได้รับมอบหมายให้ร้องทุกข์แทน⁷⁴

(3) ให้พนักงานผู้รับคำร้องทุกข์เป็นผู้ตรวจคำร้องทุกข์ในเบื้องต้น หากเห็นว่าคำร้องทุกข์ที่ยื่นมานั้นมีการดำเนินการที่ถูกต้องตามเงื่อนไขของการร้องทุกข์หรือไม่ โดยมีอำนาจในการให้คำแนะนำให้ผู้ร้องทุกข์แก้ไขคำร้องทุกข์ให้ถูกต้องครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนดได้ และเมื่อพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์เห็นว่า คำร้องทุกข์นั้นถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นคำร้องทุกข์ที่อาจร้องทุกข์ต่อ ก.พ.ค. ได้ หรือเห็นว่าคำร้องทุกข์นั้นเป็นคำร้องทุกข์ที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจการพิจารณาของ

⁷² ข้อ 12 คำร้องทุกข์ให้ยื่นต่อพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์ ในการนี้อาจยื่นคำร้องทุกข์โดยส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนก็ได้ และให้ถือว่าวันที่ยื่นคำร้องทุกข์ต่อพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์หรือวันที่ที่ทำการไปรษณีย์คืนทางประทับตรารับที่ซองหนังสือร้องทุกข์ แล้วแต่กรณี เป็นวันยื่นคำร้องทุกข์

⁷³ ข้อ 3 ในกฎ ก.พ.ค. นี้

๑๗๑

๑๗๑

พนักงานผู้รับคำร้องทุกข์ หมายความว่า เจ้าหน้าที่ที่สำนักงาน ก.พ. มอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับการรับคำร้องทุกข์ การตรวจคำร้องทุกข์ และการดำเนินการธุรการอย่างอื่นตามกฎ ก.พ.ค. นี้ และให้หมายความรวมถึงเจ้าหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาหรือของผู้บังคับบัญชาที่เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์ หรือของผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ที่มีหน้าที่รับหนังสือตามระเบียบว่าด้วยงานสารบรรณด้วย

๑๗๑

๑๗๑

⁷⁴ ข้อ 8

๑๗๑

๑๗๑

คำร้องทุกข์ให้ใช้ถ้อยคำสุภาพและอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญ ดังนี้

- (1) ชื่อ ตำแหน่ง สังกัด และที่อยู่สำหรับการติดต่อเกี่ยวกับการร้องทุกข์ของผู้ร้องทุกข์
- (2) การปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติที่เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์
- (3) ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ผู้ร้องทุกข์เห็นว่า เป็นปัญหาของเรื่องร้องทุกข์
- (4) คำขอของผู้ร้องทุกข์
- (5) ลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์ หรือผู้ได้รับมอบหมายให้ร้องทุกข์แทนกรณีที่ทำเป็นตามข้อ 10

ก.พ.ค. หรือเป็นการร้องทุกข์ไม่ได้ยื่นภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้พนักงานผู้รับคำร้องทุกข์นั้น เสนอเรื่องต่อไปยังประธาน ก.พ.ค. เพื่อพิจารณาสั่งดำเนินการต่อไป⁷⁵

6) การจ่ายสำนวนและองค์คณะวินิจฉัย

(1) องค์คณะวินิจฉัย

องค์คณะวินิจฉัยหมายถึง องค์คณะที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามการจ่ายสำนวนของประธาน ก.พ.ค. องค์คณะวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ตามกฎหมาย ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551 ที่ประธาน ก.พ.ค. อาจจ่ายสำนวนให้พิจารณาวินิจฉัยได้ คือ 1) ก.พ.ค. 2) กรรมการ ก.พ.ค. คนหนึ่ง หรือ 3) คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ ก.พ.ค. แต่งตั้ง การแต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ดังกล่าวจะแต่งตั้งคณะหนึ่งหรือหลายคณะก็ได้ แต่ละคณะประกอบไปด้วยกรรมการ ก.พ.ค. คนหนึ่งเป็นประธาน และกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์อีกสองคนเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยร้องทุกข์ และให้มีเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ก.พ. ที่ได้รับมอบหมายเป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการได้ตามความจำเป็น (ข้อ 34 ของกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551)

(2) การจ่ายสำนวน

การจ่ายสำนวนเรื่องร้องทุกข์นั้น เป็นอำนาจของประธาน ก.พ.ค. โดยมีหลักเกณฑ์ว่าด้วยการจ่ายสำนวนเรื่องร้องทุกข์ดังนี้ คือ

(ก) กรณีที่ประธาน ก.พ.ค. เห็นว่า คำร้องทุกข์ใดมีปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญ หรือผลการวินิจฉัยอาจกระทบต่อวิถีทางปฏิบัติราชการ หรือเป็นการวางบรรทัดฐานในการปฏิบัติราชการ หรือเป็นกรณีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับระบบคุณธรรมที่ ก.พ.ค. สมควรเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยเอง ก็ให้ประธาน ก.พ.ค. จ่ายสำนวนคำร้องทุกข์นั้นให้แก่ ก.พ.ค. เป็นองค์คณะวินิจฉัยและแต่งตั้งให้กรรมการ ก.พ.ค. คนหนึ่งเป็นกรรมการเจ้าของสำนวน และมีพนักงานผู้รับผิดชอบสำนวนเป็นผู้ช่วย (ข้อ 37 ของกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551)

⁷⁵ ข้อ 33 คำร้องทุกข์ที่พนักงานผู้รับคำร้องทุกข์ได้รับไว้แล้ว ให้ลงทะเบียนเรื่องร้องทุกข์ในสารบบ และตรวจคำร้องทุกข์ในเบื้องต้น

(1) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่มีการดำเนินการ โดยถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในหมวด 1 ให้เสนอคำร้องทุกข์ดังกล่าวต่อประธาน ก.พ.ค. เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

(2) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่มีการดำเนินการ โดยไม่สมบูรณ์ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในหมวด 1 ให้พนักงานผู้รับคำร้องทุกข์แนะนำให้ผู้ร้องทุกข์แก้ไขให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด

(3) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่ไม่อยู่ในอำนาจของ ก.พ.ค. จะรับไว้พิจารณาได้ หรือเป็นกรณีตาม (2) แต่ผู้ร้องทุกข์ไม่แก้ไขภายในเวลาที่กำหนด ให้บันทึกไว้แล้วเสนอคำร้องทุกข์ดังกล่าวต่อประธาน ก.พ.ค. เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

(ข) กรณีที่ประธาน ก.พ.ค. เห็นว่าคำร้องทุกข์ที่ยื่นมานั้นไม่มีลักษณะที่สมควรจ่ายสำนวนให้กับ ก.พ.ค. ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ให้ประธาน ก.พ.ค. จ่ายสำนวนคำร้องทุกข์นั้นให้กรรมการ ก.พ.ค. คนหนึ่งหรือคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์คณะหนึ่งคณะใดเป็นองค์คณะวินิจฉัยก็ได้ โดยให้กรรมการ ก.พ.ค. ผู้นั้น เป็นกรรมการเจ้าของสำนวน หรือให้ประธานกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์คณะนั้นตั้งกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ในคณะคนหนึ่งเป็นกรรมการเจ้าของสำนวน และมีพนักงานผู้รับผิดชอบสำนวนเป็นผู้ช่วย (ข้อ 38 ของกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551) โดยอาจแยกตามความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ตั้งขึ้น หรือแยกตามกลุ่มส่วนราชการหรือพื้นที่ของส่วนราชการ หรืออาจพิจารณาจากภาระการค้างค้ำของสำนวนของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์เหล่านั้นก็ได้⁷⁶

(ค) กรณีที่ประธาน ก.พ.ค. เห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่ไม่อาจรับไว้พิจารณาได้ ให้จ่ายสำนวนคำร้องทุกข์นั้นให้ กรรมการ ก.พ.ค. คนหนึ่งเป็นกรรมการเจ้าของสำนวน หรือจ่ายสำนวนคำร้องทุกข์นั้นให้คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์คณะหนึ่งทำหน้าที่เป็นองค์คณะวินิจฉัยก็ได้⁷⁷

7) การแจ้งคำสั่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์และการคัดค้านกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์

⁷⁶ ข้อ 40 ในกรณีที่ประธาน ก.พ.ค. เห็นว่า คำร้องทุกข์เรื่องใดเป็นร้องทุกข์ที่รับไว้พิจารณาได้ให้จ่ายสำนวนคำร้องทุกข์ให้แก่กรรมการ ก.พ.ค. คนหนึ่ง หรือคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ เป็นองค์คณะวินิจฉัย หากมีการตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ขึ้นหลายคณะ ให้ประธาน ก.พ.ค. จ่ายสำนวนตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) ถ้ามีการตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ แยกตามความเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ ให้จ่ายสำนวนให้ตรงกับความเชี่ยวชาญของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ตั้งไว้

(2) ถ้ามีการตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ แยกตามกลุ่มของส่วนราชการหรือพื้นที่ตั้งของส่วนราชการใด ให้จ่ายสำนวนให้ตรงกับกลุ่มหรือพื้นที่ตั้งของส่วนราชการนั้น

(3) ในกรณีที่ไม่มีกรรมการตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ตาม (1) หรือ (2) หรือมีการตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ตาม (1) หรือ (2) ในลักษณะเดียวกันหลายคณะ หรือคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ตาม (1) หรือ (2) มีคำร้องทุกข์ค้างการพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งหากจ่ายสำนวนให้แก่คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์นั้นอีก จะทำให้การพิจารณาล่าช้าหรือกระทบต่อความยุติธรรม ให้จ่ายสำนวนคำร้องทุกข์ตามที่ประธาน ก.พ.ค. เห็นสมควร

⁷⁷ ข้อ 39 ในกรณีที่ประธาน ก.พ.ค. เห็นว่าคำร้องทุกข์เรื่องใดเป็นร้องทุกข์ที่ไม่อาจรับไว้พิจารณาได้ ให้จ่ายสำนวนคำร้องทุกข์นั้นให้กรรมการ ก.พ.ค. คนหนึ่งเป็นกรรมการเจ้าของสำนวนหรือจะจ่ายให้คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์คณะหนึ่งทำหน้าที่เป็นองค์คณะวินิจฉัยก็ได้

เมื่อมีการตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์และได้มีการจ่ายสำนวนร้องทุกข์เรื่องใดแล้ว ให้ประธานกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ขณะนั้นแจ้งคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ให้กับผู้ร้องทุกข์ทราบ ในการแจ้งดังกล่าวต้องมีหลักฐานการรับทราบคำสั่งของผู้ร้องทุกข์ด้วย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ร้องทุกข์สามารถคัดค้านกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ตั้งขึ้นได้ โดยเหตุแห่งการคัดค้านกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์นั้น มีกำหนดไว้ในข้อ 58⁷⁸ ของกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551

เมื่อมีการยื่นคำคัดค้านกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์คนใดข้อ 59 ของกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551 กำหนดให้ประธาน ก.พ.ค. แจ้งให้กรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ถูกคัดค้านงดการปฏิบัติหน้าที่ไว้จนกว่าประธาน ก.พ.ค. จะได้มีการชี้ขาดในเรื่องการคัดค้านนั้น เมื่อประธาน ก.พ.ค. พิจารณาจากคำคัดค้านและบันทึกชี้แจงของกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ถูกคัดค้าน หากประธาน ก.พ.ค. เห็นว่ามีได้เป็นไปตามคำคัดค้านและมีเหตุผลสมควรที่จะให้ผู้ถูกคัดค้านปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ให้ประธาน ก.พ.ค. นำเรื่องเสนอที่ประชุมคณะกรรมการ ก.พ.ค. เพื่อพิจารณา ถ้าที่ประชุมมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการที่ไม่ถูกคัดค้าน ก็ให้กรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ มติดังกล่าวให้กระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ แล้วให้เป็นที่สุด ในกรณีที่ประธาน ก.พ.ค. เห็นว่าคำคัดค้านฟังขึ้นหรือมีเหตุผลพอที่จะฟังได้ว่าหากให้ผู้ถูกคัดค้านปฏิบัติหน้าที่ต่อไปอาจทำให้การพิจารณาไม่ได้ความจริงและความยุติธรรม ให้มีคำสั่งให้ผู้ถูกคัดค้านพ้นจากการเป็นกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์เรื่องนั้น และมีคำสั่งตั้งกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จากคณะหนึ่งคณะใด หรือโดยประธาน ก.พ.ค. เอง เป็นผู้ทำหน้าที่แทน แล้วแจ้งให้ผู้คัดค้านทราบ นอกจากนี้ กรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ผู้ใดเห็นว่าตนมีกรณีหรือลักษณะอันเป็นเหตุคัดค้านหรือเห็นว่าตนมีเหตุอื่นอันอาจกล่าวอ้างได้ภายหลัง

⁷⁸ ข้อ 58 ผู้ร้องทุกข์หรือคู่กรณีในการร้องทุกข์อาจคัดค้านกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ถ้าผู้นั้นมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) เป็นผู้บังคับบัญชาผู้เป็นเหตุให้เกิดความคับข้องใจ หรือเป็นผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาดังกล่าว
- (2) มีส่วนได้เสียในเรื่องที่ร้องทุกข์
- (3) มีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ร้องทุกข์
- (4) มีความเกี่ยวพันทางเครือญาติหรือทางสมรสกับบุคคลตาม (1) (2) หรือ (3) อันอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ร้องทุกข์

การคัดค้านดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธาน ก.พ.ค. ภายในเจ็ดวันนับแต่วันรับทราบหรือถือว่าทราบคำสั่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ โดยแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุแห่งการคัดค้านไว้ในหนังสือคัดค้านว่าจะทำให้การพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ไม่ได้รับความจริงและความยุติธรรมอย่างไรด้วย

ที่จะทำให้คนไม่อยู่ในฐานะที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงธรรม ให้กรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ผู้นั้นอาจแจ้งถอนตัวต่อประธาน ก.พ.ค. ได้⁷⁹

8) การพิจารณารับหรือไม่รับคำร้องทุกข์

เมื่อได้รับสำนวนคำร้องทุกข์จากประธาน ก.พ.ค. แล้ว กรรมการเจ้าของสำนวนและพนักงานผู้รับผิดชอบสำนวนคำร้องทุกข์นั้นจะต้องทำความเข้าใจเบื้องต้นเพื่อประกอบการพิจารณาขององค์คณะวินิจฉัยว่า จะรับคำร้องทุกข์ดังกล่าวไว้พิจารณาได้หรือไม่ หากเห็นว่าคำร้องทุกข์นั้นยังไม่ชัดเจนหรือยังมีการดำเนินการที่ไม่ถูกต้อง กรรมการเจ้าของสำนวนมีอำนาจสั่งให้ผู้ร้องทุกข์ดำเนินการแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนดได้

เมื่อกรรมการเจ้าของสำนวนเห็นว่า คำร้องทุกข์ใดเป็นคำร้องทุกข์ที่ไม่อาจรับไว้พิจารณาได้ หรือกรณีที่กรรมการเจ้าของสำนวนได้สั่งให้ผู้ร้องทุกข์ได้ดำเนินการแก้ไขคำร้องทุกข์ให้ถูกต้องแล้ว ผู้ร้องทุกข์ไม่ดำเนินการแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือกรรมการเจ้าของสำนวนเห็นว่า คำร้องทุกข์นั้นเป็นคำร้องทุกข์ที่ถูกต้องสมบูรณ์และเป็นคำร้องทุกข์ที่สามารถรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ ให้กรรมการเจ้าของสำนวนทำความเข้าใจเพื่อเสนอให้องค์คณะวินิจฉัยเพื่อพิจารณาต่อไป⁸⁰

เมื่อองค์คณะวินิจฉัยได้รับความเห็นจากกรรมการเจ้าของสำนวนแล้ว หากเห็นว่าคำร้องทุกข์ดังกล่าวเป็นคำร้องทุกข์ที่ไม่อาจรับไว้พิจารณาได้ ให้องค์คณะวินิจฉัยมีคำวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องทุกข์นั้นไว้พิจารณา และสั่งจำหน่ายเรื่อง กรณีที่องค์คณะวินิจฉัยเป็นกรรมการ ก.พ.ค. คนหนึ่ง

⁷⁹ ข้อ 60 กรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ผู้ใดเห็นว่าตนมีกรณีอันอาจถูกคัดค้านได้ตามข้อ 58 หรือเห็นว่ามิเหตุอื่นที่อาจจะมีกรกล่าวอ้างในภายหลังได้ว่า ตนไม่อยู่ในฐานะที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงธรรมให้แจ้งต่อประธาน ก.พ.ค. และถอนตัวจากการพิจารณาวินิจฉัยร้องทุกข์ และให้นำข้อ 58 และข้อ 59 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

⁸⁰ ข้อ 41 กรรมการเจ้าของสำนวนอาจกำหนดประเด็นให้พนักงานผู้รับผิดชอบสำนวนวิเคราะห์และพิจารณาทำความเข้าใจเสนอในเบื้องต้นประกอบการพิจารณาขององค์คณะวินิจฉัย เพื่อพิจารณาสั่งรับหรือไม่รับคำร้องทุกข์ไว้พิจารณา ดังนี้

(1) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่มีการดำเนินการ โดยถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในหมวด 1 และเป็นคำร้องทุกข์ที่รับไว้พิจารณาได้ ก็ให้องค์คณะวินิจฉัยมีคำสั่งรับคำร้องทุกข์นั้นไว้พิจารณา แล้วดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ต่อไป

(2) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่ยังไม่ชัดเจนหรือที่ยังมีการดำเนินการ โดยไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในหมวด 1 ก็ให้มีคำสั่งให้ผู้ร้องทุกข์ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมภายในระยะเวลาที่กำหนด หากไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมภายในระยะเวลาที่กำหนด ก็ให้เสนอองค์คณะวินิจฉัยเพื่อพิจารณามีคำวินิจฉัยต่อไป

(3) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่ไม่อาจรับไว้พิจารณาได้ตามข้อ 42 ก็ให้เสนอองค์คณะวินิจฉัยเพื่อพิจารณามีคำวินิจฉัยต่อไป

หรือเป็นคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ให้รายงาน ก.พ.ค. เพื่อทราบด้วย หรือหากองค์คณะวินิจฉัยเห็นว่า คำร้องทุกข์ที่ยื่นมานั้นเป็นคำร้องทุกข์ที่รับไว้พิจารณาได้ ให้มีคำสั่งให้กรรมการเจ้าของสำนวนดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ต่อไป⁸¹ โดยถ้าเป็นคำร้องทุกข์ตามข้อ 42⁸² องค์คณะวินิจฉัยจะไม่สามารถรับไว้พิจารณาได้

9) การแสวงหาข้อเท็จจริงในกระบวนการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์

เมื่อองค์คณะวินิจฉัยได้มีการสั่งรับคำร้องทุกข์ไว้พิจารณาแล้ว ข้อ 44 ของกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551 กำหนดให้กรรมการเจ้าของสำนวนสั่งให้คู่กรณีในการร้องทุกข์ทำคำแก้คำร้องทุกข์ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำสั่งหรือภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยการแจ้งคำสั่งให้ทำคำแก้คำร้องทุกข์ดังกล่าวให้กรรมการเจ้าของสำนวนส่งสำเนาคำร้องทุกข์และสำเนาพยานหลักฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องไปให้กับคู่กรณีร้องทุกข์ด้วย นอกจากนี้ กรรมการเจ้าของสำนวนอาจกำหนดประเด็นที่ให้คู่กรณีในการร้องทุกข์ต้องชี้แจงหรือสั่งให้จัดส่งพยานหลักฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาวินิจฉัยร้องทุกข์มาด้วยก็ได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่กำหนดไว้ในข้อ 49

ถ้ากรรมการเจ้าของสำนวนเห็นว่า คำแก้คำร้องทุกข์หรือคำชี้แจงของคู่กรณีในการร้องทุกข์ หรือพยานหลักฐานที่ส่งมาให้ยังไม่ชัดเจน อาจสั่งให้คู่กรณีในการร้องทุกข์แก้ไขเพิ่มเติม

⁸¹ ข้อ 43 เมื่อได้รับความเห็นของกรรมการเจ้าของสำนวนตามข้อ 41 (2) หรือ (3) ให้องค์คณะวินิจฉัยพิจารณา มีคำวินิจฉัยดังนี้

(1) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่รับไว้พิจารณาไม่ได้ตามข้อ 42 ก็ให้มีคำวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องทุกข์นั้นไว้พิจารณาและสั่งจำหน่ายเรื่องร้องทุกข์ดังกล่าวออกจากสารบบ หรือให้มีคำวินิจฉัยยกเลิกกระบวนการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์นั้น และสั่งจำหน่ายเรื่องร้องทุกข์ดังกล่าวออกจากสารบบ

คำวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ หรือกรรมการ ก.พ.ค. เจ้าของสำนวนตามวรรคหนึ่ง ให้นำเสนอ ก.พ.ค. เพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไปด้วย

(2) ถ้าเห็นว่าเป็นคำร้องทุกข์ที่อาจรับไว้พิจารณาได้ ก็ให้มีคำสั่งให้กรรมการเจ้าของสำนวนดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ต่อไป

⁸² ข้อ 42 ห้ามมิให้รับคำร้องทุกข์ดังต่อไปนี้ไว้พิจารณา

(1) เป็นคำร้องทุกข์ที่ไม่อยู่ในอำนาจการวินิจฉัยของ ก.พ.ค. ตามข้อ 7

(2) ผู้ร้องทุกข์มิใช่เป็นผู้มีสิทธิร้องทุกข์ตามข้อ 7

(3) ผู้ร้องทุกข์มิใช่เป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากผู้มีสิทธิร้องทุกข์แทนตามข้อ 70

(4) เป็นคำร้องทุกข์ที่ร้องทุกข์เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันตามข้อ 8 เว้นแต่ ก.พ.ค. เห็นควรรับไว้พิจารณาเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

(5) เป็นเรื่องที่ได้เคยมีการร้องทุกข์และได้มีคำวินิจฉัยหรือคำสั่งที่สุดแล้ว

(6) เป็นกรณีตามข้อ 41 (2)

คำแก้คำร้องทุกข์หรือจัดทำคำชี้แจงเพิ่มเติม หรือส่งพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้⁸³ กรณีที่คู่กรณีในการร้องทุกข์มิได้จัดทำคำร้องทุกข์หรือคำชี้แจงตามประเด็นที่กำหนดให้ชัดเจน หรือไม่ได้ส่งพยานหลักฐานเพิ่มเติมตามที่กำหนด ให้ถือว่าคู่กรณีในการร้องทุกข์ยอมรับข้อเท็จจริงตามข้อร้องทุกข์ของผู้ร้องทุกข์⁸⁴ นอกจากแสวงหาพยานหลักฐานของกรรมการเจ้าของสำนวนดังที่ได้กล่าวไปแล้ว เป็นอำนาจของกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ในอันที่จะพิจารณาว่า พยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้รับมานั้นเพียงพอหรือไม่ และกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์นั้น มีอำนาจการดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐาน หรือข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้⁸⁵

10) การสรุปสำนวน

ขั้นตอนการสรุปสำนวนนั้น เป็นขั้นตอนเมื่อกรรมการเจ้าของสำนวนเห็นว่า คำร้องทุกข์เรื่องใดมีข้อเท็จจริงที่เพียงพอที่จะวินิจฉัยได้โดยไม่ต้องแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มอีก ไม่ว่าจะข้อเท็จจริงจากคำร้องทุกข์ หรือข้อเท็จจริงจากคำแก้คำร้องทุกข์ หรือข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเรื่องนั้น หรือข้อเท็จจริงที่ได้จากการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม (ถ้ามี) ให้กรรมการเจ้าของสำนวนสรุปสำนวนพร้อมด้วยเอกสารพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการร้องทุกข์นั้นทั้งหมดเสนอให้องค์คณะวินิจฉัยเพื่อพิจารณาต่อไป บันทึกสรุปสำนวนอย่างน้อยต้องประกอบไปด้วยรายละเอียดตามข้อ 49 ของกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551⁸⁶

⁸³ ข้อ 46 ในกรณีที่กรรมการเจ้าของสำนวนเห็นว่าคำแก้คำร้องทุกข์หรือคำชี้แจงของคู่กรณีในการร้องทุกข์ หรือพยานหลักฐานที่ส่งมาให้ยังไม่ครบถ้วนหรือเพียงพอ ให้สั่งให้คู่กรณีในการร้องทุกข์แก้ไขเพิ่มเติมคำแก้คำร้องทุกข์ หรือจัดทำคำชี้แจงเพิ่มเติม หรือส่งพยานหลักฐานเพิ่มเติมมาให้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

⁸⁴ ข้อ 47 ในกรณีที่คู่กรณีในการร้องทุกข์มิได้จัดทำคำแก้คำร้องทุกข์และคำชี้แจงตามประเด็นที่กำหนดให้ชัดเจน พร้อมทั้งพยานหลักฐานยื่นต่อกรรมการเจ้าของสำนวนในระยะเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าคู่กรณีในการร้องทุกข์ยอมรับข้อเท็จจริงตามข้อร้องทุกข์ของผู้ร้องทุกข์ และให้กรรมการเจ้าของสำนวนพิจารณาดำเนินการต่อไปตามความเห็นเป็นปกติธรรมดา

⁸⁵ ข้อ 48 การพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ให้กรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์พิจารณาจากพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินเรื่องนั้น ประกอบกับคำร้องทุกข์และคำแก้คำร้องทุกข์ ในกรณีจำเป็นและสมควร ให้กรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์มีอำนาจดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ ทั้งนี้ ให้นำมาตรา 117 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

⁸⁶ ข้อ 49 เมื่อรับคำร้องทุกข์ไว้พิจารณาดำเนินการแล้ว หากกรรมการเจ้าของสำนวนเห็นว่า สามารถวินิจฉัยได้จากข้อเท็จจริงในคำร้องทุกข์นั้น โดยไม่ต้องดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงอีก หรือเห็นว่าข้อเท็จจริงที่ได้จากคำแก้คำร้องทุกข์ เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเรื่องนั้น หรือข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการแสวงหาเพิ่มเติม (ถ้ามี) เพียงพอต่อการวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์นั้นแล้ว ให้กรรมการเจ้าของสำนวนทำบันทึกกรรมการเจ้าของสำนวนสรุปเสนอองค์คณะวินิจฉัยเพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

บันทึกสรุปสำนวนตามวรรคหนึ่ง อย่างน้อยต้องประกอบด้วย

11) การประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ขององค์คณะวินิจฉัย

องค์คณะวินิจฉัยเมื่อได้รับสรุปสำนวนจากกรรมการเจ้าของสำนวนแล้ว ต้องจัดให้มีการประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องร้องทุกข์อย่างน้อยหนึ่งครั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้คู่กรณีได้แถลงด้วยวาจาต่อหน้าองค์คณะวินิจฉัย เว้นแต่เรื่องร้องทุกข์ใดที่องค์คณะวินิจฉัยเห็นว่ามีข้อเท็จจริงที่ชัดเจนแล้ว หรือมีข้อเท็จจริงและประเด็นที่ไม่ซับซ้อน การมาแถลงด้วยวาจาอาจไม่จำเป็นแก่การพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ อาจพิจารณางดการแถลงด้วยวาจาก็ได้ ในการประชุมดังกล่าวให้้องค์คณะวินิจฉัยกำหนดวันนัดและแจ้งวันนัดประชุมพร้อมทั้งส่งสรุปสำนวนคำร้องทุกข์และสรุปคำแก้คำร้องทุกข์ ตลอดจนข้อเท็จจริงอื่นที่แสวงหาเพิ่มเติม (ถ้ามี) ให้แก่คู่กรณีทั้งสองทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน เพื่อเปิดโอกาสให้คู่กรณีได้แถลงสรุปคำร้องทุกข์หรือคำแก้คำร้องทุกข์ของตนในวันประชุมนั้นคู่กรณีจะมาหรือไม่ก็ได้ หากผู้ร้องทุกข์หรือคู่กรณีในการร้องทุกข์ไม่มาในวันประชุมพิจารณา ก็ให้มีการพิจารณาลับหลังไปได้ และให้บันทึกไว้เป็นหลักฐานด้วย ทั้งนี้ ตามข้อ 51 ของกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551

12) การทำคำวินิจฉัย

เมื่อองค์คณะวินิจฉัยได้ดำเนินการประชุมวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์แล้ว ข้อ 54 กำหนดให้องค์คณะวินิจฉัยทำคำวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์นั้น โดยคำวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ขององค์คณะวินิจฉัยให้นำความในข้อ 16⁸⁷ หมวด 1 มาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้นำเสนอ ก.พ.ค. เพื่อพิจารณา

- (1) ชื่อผู้ร้องทุกข์และคู่กรณีในการร้องทุกข์
- (2) สรุปคำร้องทุกข์
- (3) สรุปคำแก้คำร้องทุกข์ (ถ้ามี)
- (4) สรุปข้อเท็จจริงที่กรรมการเจ้าของสำนวนแสวงหาเพิ่มเติม (ถ้ามี)
- (5) ประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยทั้งข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง
- (6) ความเห็นของกรรมการเจ้าของสำนวนเกี่ยวกับประเด็นที่จะต้องวินิจฉัย และคำขอของผู้ร้องทุกข์

๑๓๑

๑๓๑

⁸⁷ ข้อ 16 คำวินิจฉัยในเรื่องร้องทุกข์ของผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์ อย่างน้อยต้องประกอบด้วย

- (1) ชื่อผู้ร้องทุกข์
- (2) ชื่อคู่กรณีในการร้องทุกข์
- (3) สรุปคำร้องทุกข์และคำขอของผู้ร้องทุกข์
- (4) สรุปคำแก้คำร้องทุกข์
- (5) ประเด็นที่จะต้องวินิจฉัย
- (6) คำวินิจฉัยของผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์พร้อมทั้งเหตุผล
- (7) สรุปคำวินิจฉัยหรือคำสั่งที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติหรือดำเนินการต่อไป

เมื่อ ก.พ.ค. มีความเห็นประการใดแล้ว ให้องค์คณะวินิจฉัยดำเนินการเพื่อให้มีคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค. ต่อไป ในการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ให้องค์คณะวินิจฉัยมีคำวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องทุกข์ไว้พิจารณา หรือมีคำวินิจฉัยเป็นอย่างอื่น⁸⁸

กรณีที่องค์คณะวินิจฉัยเป็นกรรมการ ก.พ.ค. เจ้าของสำนวน หรือเป็นคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ เมื่อได้จัดทำคำวินิจฉัยเสร็จแล้วให้นำเสนอ ก.พ.ค. เพื่อพิจารณา เมื่อ ก.พ.ค. มีความเห็นประการใดแล้ว ให้องค์คณะวินิจฉัยดำเนินการเพื่อให้มีคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค. ต่อไป แล้วจึงมีการแจ้งคำวินิจฉัยให้คู่กรณีทราบเป็นหนังสือ⁸⁹

อนึ่ง กระบวนการพิจารณาวินิจฉัยร้องทุกข์ของ ก.พ.ค. นี้มีระยะเวลาเร่งรัดการดำเนินการอยู่ กล่าวคือ องค์คณะวินิจฉัยต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเวลา 90 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้องทุกข์ กรณีที่มีความจำเป็นไม่อาจพิจารณาดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าวได้ อาจขยายระยะเวลาได้อีกสองครั้ง ครั้งละไม่เกิน 30 วัน โดยให้มีการบันทึกเหตุผลความจำเป็นไว้ด้วย แต่ถ้าภายในระยะเวลาที่ขยายดังกล่าว การพิจารณายังไม่แล้วเสร็จ ให้ประธาน ก.พ.ค. พิจารณากำหนดมาตรการที่จะทำให้การพิจารณาวินิจฉัยแล้วเสร็จโดยเร็ว และบันทึกไว้เป็นหลักฐาน (ข้อ 55 ของกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551)

3.4.6 ผลของคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม

เมื่อได้มีคำวินิจฉัยแล้ว กรณีที่เป็นคำวินิจฉัยอุทธรณ์ ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุ ตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยนั้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ ก.พ.ค. มีคำวินิจฉัย หากผู้บังคับบัญชาดังกล่าวฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค. ดังกล่าว ให้ถือว่าเป็นการจงใจละเว้นการปฏิบัติหน้าที่

(8) ข้อสังเกตเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยหรือคำสั่งนั้น (ถ้ามี)

คำวินิจฉัยในเรื่องร้องทุกข์ตามวรรคหนึ่งต้องลงลายมือชื่อของผู้มีอำนาจวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ที่วินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์นั้น ถ้าผู้ใดมีเหตุจำเป็นไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ ให้จดแจ้งเหตุดังกล่าวไว้ในคำวินิจฉัยนั้นด้วย

⁸⁸ ข้อ 53 ในการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ ให้องค์คณะวินิจฉัยมีคำวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องทุกข์ไว้พิจารณาตามข้อ 43 (1) หรือมีคำวินิจฉัยเป็นอย่างอื่น ดังนี้ ยกคำร้องทุกข์ หรือมีคำวินิจฉัยให้แก่ไขหรือยกเลิกคำสั่ง และให้เยียวยาความเสียหายให้ผู้ร้องทุกข์ หรือให้ดำเนินการอื่นใดเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมตามระเบียบที่ ก.พ.ค. กำหนด

⁸⁹ ข้อ 56 เมื่อได้วินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์และดำเนินการตามข้อ 54 วรรคสองแล้ว ให้แจ้งให้คู่กรณีทราบเป็นหนังสือโดยเร็ว คำวินิจฉัยนั้นให้เป็นที่สุด

โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น⁹⁰ และทำนองเดียวกันกับการวินิจฉัยร้องทุกข์ เมื่อองค์คณะวินิจฉัยได้มีคำวินิจฉัยแล้ว ให้แจ้งเป็นหนังสือให้คู่กรณีทราบโดยเร็ว คำวินิจฉัยร้องทุกข์นั้นเป็นที่สุด มีผลผูกพันคู่กรณีในการร้องทุกข์และผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตาม นับแต่วันที่ได้กำหนดไว้ในคำวินิจฉัยร้องทุกข์นั้น⁹¹

3.5 เขตอำนาจศาลปกครองกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม

ตามบทบัญญัติมาตราแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ได้จัดมีศาลปกครองมีสองชั้นศาลได้แก่ ศาลปกครองสูงสุด และศาลปกครองชั้นต้น ศาลปกครองมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีดังต่อไปนี้ คือ

(1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใดเนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอนหรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างชั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

(2) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครองหรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

⁹⁰ มาตรา 116 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

เมื่อ ก.พ.ค. พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์แล้ว ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยนั้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ ก.พ.ค. มีคำวินิจฉัย

๑๓๑

๑๓๑

ผู้บังคับบัญชาผู้ใดไม่ปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการจงใจละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น

⁹¹ ข้อ 57 คำวินิจฉัยร้องทุกข์ให้ผูกพันคู่กรณีในการร้องทุกข์และผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำวินิจฉัย หรือปฏิบัติตามคำวินิจฉัยในโอกาสแรกที่สามารถทำได้นับแต่ได้รับคำวินิจฉัย

- (4) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง
- (5) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง
- (6) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง

คดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองดังกล่าว กฎหมายกำหนดให้ศาลปกครองชั้นต้นเป็นศาลปกครองที่มีเขตอำนาจทั่วไป และศาลปกครองสูงสุดเป็นศาลปกครองที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีปกครองเฉพาะบางเรื่อง ศาลปกครองสูงสุดมีเขตอำนาจที่จะพิจารณาคดีดังต่อไปนี้คือ

- (1) คดีพิพาทเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทตามที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดประกาศกำหนด
- (2) คดีพิพาทเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของพระราชกฤษฎีกา หรือกฎที่ออกโดยคณะรัฐมนตรี หรือ โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี
- (3) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในอำนาจศาลปกครองสูงสุด และ
- (4) คดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น

3.5.1 เขตอำนาจศาลปกครองกับคำวินิจฉัยอุทธรณ์

กระบวนการลงโทษทางวินัยของข้าราชการพลเรือน หรือการสั่งให้ข้าราชการพลเรือนออกจากราชการนั้น มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจสั่งการฝ่ายเดียว ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิหรือหน้าที่ของข้าราชการพลเรือนผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ จึงเป็นคำสั่งทางปกครองอย่างหนึ่งในระบบบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือน ซึ่งคำสั่งทางปกครองดังกล่าว บทบัญญัติมาตรา 114 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 กำหนดให้ต้องอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อ ก.พ.ค. ซึ่งเป็นองค์กรที่อยู่ในฝ่ายปกครอง ดังนั้น ก.พ.ค. เองจึงมีฐานะเป็นองค์กรวินิจฉัยอุทธรณ์ ทำหน้าที่ในการเยียวยาความเสียหายภายในฝ่ายปกครองก่อนที่จะมีการเสนอคดีต่อศาลปกครอง และถือเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งของการฟ้องคดีต่อศาลปกครองด้วย

ก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 การฟ้องคดีที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือน โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับคำสั่งลงโทษทางวินัยหรือคำสั่งให้ข้าราชการพลเรือนออกจากราชการ ต้องฟ้องคดีต่อศาลปกครองชั้นต้น ซึ่งเป็นศาลปกครองที่มีเขตอำนาจทั่วไปซึ่งถือว่าเป็นคดีตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 แต่ภายหลังจากที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนใช้บังคับ บทบัญญัติในมาตรา 116 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวกำหนดให้เมื่อ ก.พ.ค. มีคำวินิจฉัยเป็นประการใดแล้ว หากผู้อุทธรณ์ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยดังกล่าว ผู้อุทธรณ์ต้องฟ้องคดีต่อศาลปกครองสูงสุดภายในระยะเวลา

90 วัน นับแต่วันที่ทราบหรือถือว่าทราบคำวินิจฉัย หรืออาจกล่าวได้ว่า ศาลปกครองสูงสุดเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีที่เกี่ยวกับคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค. ตามมาตรา 11 (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ประกอบกับมาตรา 116 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ทั้งนี้ เฉพาะผู้อุทธรณ์เท่านั้นที่มีสิทธินำคดีไปฟ้องต่อศาลปกครองสูงสุดดังกล่าว

3.5.2 เขตอำนาจศาลปกครองกับคำวินิจฉัยคำร้องทุกข์

ในกระบวนการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือน งานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจำเป็นต้องออกกฎ หรือคำสั่ง หรือกระทำการทางปกครองอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ ยกตัวอย่าง เช่น คำสั่งแต่งตั้งข้าราชการพลเรือน คำสั่งย้ายข้าราชการพลเรือน คำสั่งเลื่อนขึ้นเงินเดือน เป็นต้น การกระทำเหล่านี้อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้แก่ข้าราชการพลเรือนผู้อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎ คำสั่ง หรือการกระทำทางปกครองนั้น และสิ่งที่จะตามมาคือข้อโต้แย้งหรือกรณีพิพาทอันเกิดจากการกระทำเหล่านั้น ซึ่งเหล่านี้หากมีการดำเนินการแก้ไขเยียวยาความเดือดร้อนเสียหายที่เกิดขึ้นจนเป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่ายแล้ว มูลกรณีพิพาทก็จะยุติลงได้ แต่หากไม่มีการแก้ไขเยียวยาหรือแก้ไขแล้วแต่ยังไม่เป็นที่พอใจ ผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายก็อาจนำข้อโต้แย้งหรือกรณีพิพาทดังกล่าวมาสู่องค์กรวินิจฉัยข้อพิพาท ซึ่งในปัจจุบันก็คือศาลปกครอง

เมื่อหัวหน้าส่วนราชการระดับกรมที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือรับผิดชอบการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีหรือต่อรัฐมนตรี ปลัดกระทรวง รัฐมนตรีเจ้าสังกัด หรือนายกรัฐมนตรีมีคำสั่ง กฎ หรือการกระทำใด ๆ อันเกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือน ข้าราชการพลเรือนที่ได้รับความคับข้องใจ และเป็นผู้เสียหายหรืออาจจะเสียหายอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ จะต้องร้องทุกข์ต่อ ก.พ.ค. ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ หรือเงื่อนไขการร้องทุกข์ต่อ ก.พ.ค. ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 และกฎ ก.พ.ค. ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 และกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551 เสียก่อน เมื่อ ก.พ.ค. มีคำวินิจฉัยอย่างไรแล้ว จึงจะมีสิทธินำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นได้ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง และมาตรา 42 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง